

SAVERDERA XXI

Revista de l'Associació de Veïns de Palau-Saverdera - Número 25 - Hivern 2019

Preu: 2 euros

POEMA SENSE ACABAR

Quin doll d'aigua a la font
ara que és vespre,
i la lluna s'afanya a pujar la carena!
I ronda el ca fidel a la serena
perquè al seu amo capritxós i destre
plau-li besar l'amada sota la lluna al vol
en el porxo del barri de la masia quieta
adormida pels grills,
missenyors de la cleda i dels pins.
Quin doll d'aigua a la font
ara que és vespre,
i el vent també és a jóc.
I els romanins només, desperts, escolten,
perquè demà al matí puguin parlar d'amors
amb les farigoleres fins l'hora de la sesta,
que és quan reposa el pou
i canten les cigales esguardant la ginesta, i ells
agafen el son.

Quin doll d'aigua a la font
ara que és vespre,
i la lluna ha assolit les cimes cobejades,
i l'estrella primera
lluerna dels camins
és perduda entremig les immenses miriades
i als confins de la terra
tots els enamorats es besen i s'estrenyen,
de l'una a l'altra serra.
Quin doll d'aigua a la font
ara que tot és nou perquè la lluna és plena.

Salvat-Papasseit, Joan.

Gener						
	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Febrer						
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	

Març						
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Abril						
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Maig						
			1	2	3	
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Juny						
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Juliol						
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Agost						
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Setembre						
1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Octubre						
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Novembre						
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Desembre						
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Sumari

EDITORIAL

- Revista Saverdera, 3

PATRIMONI

- L'aiguat de l'any 1940, 5-6
- El cafè de l'Àngel, 7-8
- Herbes medicinals i remeis casolans observats a l'Alt Empordà, 9-10
- Bibliopalau.
El poble en els seus llibres, 11
- Cançons tradicionals a Palau-Saverdera, 12-13

ENTREVISTA

- Rafel Donat Roca, 14-15

UN XIC DE TOT

- Els ocells del parc natural de Cap de Creus, 16-17
- Els primers gitanos catalans que van creuar la frontera, 18-20
- Racó creatiu del Club de Lectura Verdera, 21-23
- Xafarderies, curiositats i aneècdotes d'un hotel de poble, 24-25
- El nom dels camins, 26-29

LLIBRES PER ESTIMAR LA TERRA

- Recull de llibres, 30

ENTRETENIMENTS

- Escoles de la mancomunitat, 31
- Passatemps, 32
- Paraules amagades, 32
- Palau literari, 33

NADAL 2019

- Poema: NADAL 2019, 34

ESPAI DE CUINA

- "Cogote" o clatell de lluç a la donostiarra, 35

L'AVVPS no s'identifica necessàriament amb les opinions expressades pels autors dels articles.

EDITORIAL

El número 25 de la nostra revista assoleix la fita de poder celebrar unes peculiars *noces d'argent*, en forma de compromís fidel de l'associació de veïns i el seu públic lector, palauenc i forani; també de reconeixement i desig de compartir aquest petit esdeveniment amb la Impremta Pagès d'Anglès, que ha estat l'entitat dissenyadora i de confecció de la publicació al llarg de molts d'aquests anys, amb millores de maquetació cada vegada més apreciades.

Els responsables de l'associació ens sentim orgullosos d'haver pogut organitzar un concert d'estiu tan memorable com el d'enguany, en un marc incomparable, el Mas Romeu. La nostra gratitud, un cop més, a la família Serra per acollir-lo, i la felicitació cordial i artística per als cantants i músics que el van protagonitzar.

A nivell social contemplem satisfets l'abundós calendari d'activitats que es fan al poble al llarg de l'any. Com a associació veterana, donarem suport a totes les iniciatives que vagin prenent nova forma, com ara el recentment presentat grup d'excursionisme, que es vol batejar Balcó de l'Empordà. Alhora pensem que caldria una comissió mixta de ciutadans independents i voluntaris de les diverses entitats locals per elaborar en tàndem amb l'ajuntament una programació de festes i esdeveniments culturals i lúdics per al conjunt de les quatre estacions, sumant sinèrgies i intentant aconseguir una participació el més pluralista possible.

Ens preocupa que, un cop superat el malson del Sun Village, els palauencs estiguem immersos, i probablement afectats una altra vegada, en projectes urbanístics de gran magnitud (Sud3), que posen en risc la sostenibilitat dels serveis bàsics de la població i un deteriorament paisatgístic innegable. La nostra associació ha donat suport a la plataforma Salvem Palau, amb la qual estarem atents a les actuacions que es duguin a terme des de la casa de la vila per rectificar en la mida del possible el seu desenvolupament i impactes.

En el moment de redactar aquesta editorial vivim i compartim la indignació de bona part del poble català i de les seves institucions per les condemnes del TS pel tema del Procés. No cal dir que tots aquells que vam votar l'1 d'octubre ara fa dos anys, sentim com a pròpia la sentència. Com a associació ens afegim a la sol·licitud del nostre Ajuntament del dia 15 d'octubre demanant que es promulgui una llei d'amnistia.

Vivim una època de pròrrogues (pressupostos estatals, del país, del municipi). Nosaltres també volem prorrogar els nostres millors desitjos de salut, joia i concòrdia per a l'any 2020.

Número 25 - any 2019 - D.L. GI-249/2013
Revista de l'Associació de Veïns de Palau-saverdera

Han col·laborat en aquest número:

José Luis Bartolomé, Mercé Barceló, Joan Buscató, Marta Buscató, Remei Buscató, Gerard Carrión, Rafel Donat, Olivar d'en Norat, M. Dolors Macau, Albert Massip, Carme Montenegro, Joan Padrosa, Anna Roca, Ester Seguí i Pep Vila

Fotos portada, calendari i contraportada:

Joan Padrosa Dalfau.

AA.VV. de Palau-saverdera
Tel. 972 53 02 83

Presidenta: Carme Montenegro Famada

Secretari: José Luis Bartolomé Sánchez

Tresorer: Francesc Donaire Bertrand

Vocals: Paulina Calvo, Consol Mercader i Rosa Padrosa.

FUSTERIA CARGOL

C/ Costa s/n
Tel. 972 53 02 42
Palau-saverdera

CARNS D'ALTA
QUALITAT

CRIANÇA I MATANCA
PRÒPIA

CARNISSERIA
BARROT
CANSALADERIA
c/ Dr. Mateu Turró, 11 - Tel. 972 530 315
PALAU-SAVERDERA
c/ Trinitat, 87 - Tel. 972 257 388
ROSES - Alt Empordà

Instal·lacions

MACAU

instal·lacions, aigua,
gas, calefacció,
electricitat

c/ Rall - tel. 972 53 02 27
PALAU-SAVERDERA

garnisseria-xarcateria

Sánchez

ESPECIALTATS EN EMBOTTITS I FIAMBRES - ELABORACIÓ PRÒPIA

Plaça Catalunya, 5 - Tel. 972 52 03 57
SANT PERE PESCADOR

MOTOS

SOLEL

c/. Dr. Barraquer, 23
17480 **ROSES** (Girona)
motos.soler@terra.es Tel./Fax: 972 256 892

Farmàcia i ortopèdia

Esther i Cristina
Turon Pagès

c/ la Costa, 5 - Tel. 972 53 03 92
17495 **PALAU-SAVERDERA**
(Girona)

Residència de Pagès

MAS LA TORRE

Tel. 972 25 54 53
17495 **PALAU-SAVERDERA**
(Alt Empordà)

Instal·lacions Castellà

- aigua • gas • llum • calefacció
- aire condicionat
- plaques solars • manteniment

JORDI: 647 589 489
RAFEL: 610 815 580
Fax 972 152 659
instacastella@msn.com

c/ Montseny, 6-B, 1r 2a
17495 **PALAU-SAVERDERA**

Imatges dels aiguats a Girona

Patrimoni

L'AIGUAT DE L'ANY 1940

per: JOAN BUSCATÓ

En Joan Buscató Centena, molt amablement, ens ha cedit uns fulls d'anotacions seves que recorden a nivell local un episodi de pluges torrencials a la zona est dels Pirineus entre el 16 i el 20 d'octubre de 1940, amb efectes devastadors a la Catalunya Nord i el nord-est de la Catalunya Sud. El balanç dramàtic total dels aiguats va ser de 350 morts. A l'Alt Empordà es va produir l'espectacle insòlit que la Muga i el Fluvià abraressin les seves aigües. Aquests aiguats es coneixen popularment com els Aiguats de Sant Lluç (18 octubre). A la Garrotxa, el record d'aquesta terrabastada va associat amb una cançó de Pere Juvinyà (en Pere Pelut) que va esdevenir molt popular.

"L'AIGUAT D'OLOT"

A l'any mil nou-cents quaranta
a Olot hi va haver un aiguat, un aiguat,
que el Fluvià s'hi passejava
pels carrers de la ciutat.

Va aixorrançar les muntanyes,
se n'emportà el cultiu, el cultiu,
amb els ponts, carrers de cases,
tot el que era prop del riu.

Se n'emportà edificis
i persones aigua avall, aigua avall,
moltes fàbriques deixaren
a la gent sense treball.

De Camprodon a Setcases,
de Ripoll a Torelló, Torelló,
de Sant Joan de les Abadesses
a Sant Pere Pescador.

Els veïns de baix pujaren
refugiar-se al pis de dalt, pis de dalt,
tothom creia que venia
el diluvi universal.

Un borratxo que ho va veure.
un borratxo que ho va dir, ho va dir,
va dir: "Fa més mal l'aigua,
fa més mal l'aigua que el vi".

Si una altra vegada torna,
ja sabeu el que heu de fer, heu de fer:
replegar-hi força fustes
i fer l'Arca de Noè.

L'aiguat de
1940
75 anys

Patrimoni

Imatges dels aiguats a Girona

A la tardor de l'any 40 el gran aiguat que va haver-hi va ser molt important per tota la comarca i que per sort no va afectar al nostre poble. Però segur que foren importants ja que l'Estany de Palau (avui aiguamolls) van quedar tan plens que l'aigua va arribar fins les Espinavesses del Mas de la Torre cobrint tota la carretera des de la Torre fins a la Caseta d'en Mateu del Ferro.

Fou tan gran la quantitat d'aigua acumulada que en un moment donat va trencar la carretera que va de Roses a Figueres fins la que fa de comporta de tot l'Estany, això va passar prop del Mas del Tec. Més tard per refer la carretera es va fer un pont on es va trencar, i es pot veure que on van fer el pont aquest no dona a cap rec.

Quan es va dir pel poble que les aigües de l'Estany havien trencat la carretera de Roses, uns quants jovenets vam voler arribar-hi per veure-ho sobre terreny, i juntant-nos uns quants vam emprendre el camí de la Carretera Fonda direcció el Mas de la Torre. Pel camí vam haver travessat el Rec del Mas Blanch, que en aquell temps es passava amb un passallís amb una passera de pedres, posades molt separades l'una de l'altra; i per cert que qui les va marcar era un home petit, en Josep Casanovas "Liu". Quan arribàrem al mas de la Torre ja no poguérem continuar, doncs les aigües en l'Estany cobrien la carretera fins les Espinavesses. Per poder

continuar cap a la Caseta carretera de Roses, vam haver de travessar el Camp de la Torre direcció al xalet del mateix amo fins a sortir al Puig d'en Patxic i allà seguir la carretera direcció a Figueres. Quan vam passar pel pont de la Caseta i després pel Pont de la Gola l'aigua que es recargolava en els mateixos era impressionant. Seguïrem avall fins arribar on es va produir l'esvoranc o trencada de la carretera. Prop del Mas del Tec la visió de la molta d'aigua feia feredat, de veritat que impactava.

Quan hi tornàvem pel camí ja vam trobar l'avi Xic amb bicicleta, aquest home era en Josep Espelt que havia sigut alcalde de Palau quan es van inaugurar les escoles. De retorn, al passar pel Mas d'en Niceto aquesta gent per sortir a la carretera havíem de fer-ho amb barca.

La sortida va ser bonica però arribàrem a casa tots plens de fang i ben cansats. Coses del jovent.

Afegit. Segur que això no tornarà a passar perquè no sé si va ser degut a aquest fet i per donar feina a la comarca, després es va fer l'encausament [canalització] del Riu la Muga, que de Palau hi anaven molts homes a treballar-hi i que els portava en Miquel Claparols noi, que era xofer del promotor de l'obra en Silet de Banyoles. Des d'aleshores, no hi ha hagut mai més cap plena de l'Estany.

CENTRE DE FISIOTERÀPIA ROSES

T 972 256 593
c/ riera gurgolers 53 · 17480 roses

BROCHMANN
Servei d'Assistència Tècnica

Calefacció i aigua calenta
Aire condicionat
Descalcificadors

Joan Broch
687086293

joanbroch@gmail.com

EL CAFÈ DE L'ÀNGEL

Aquesta és una transcripció del manuscrit “Vivències del Cafè de Ca l'Àngel”, redactat per l'Àngel Roig i Turró el 14 de març de 2006. Mantenim l'ortografia i estil original del text original, i alhora remarquem l'art de gran dibuixant del nostre enyorat folklorista palauenc. Destaquem en negreta tres paraules que glossem al final.

Estava el cafè situat en l'actual pis de casa meua del C/ Nou, 27 de Palau Saverdera. Fou fet, com tota la casa per Mateu Turró i Lluent dit “l'oncle coix” en l'any 1882, oncle del meu padrí patern Àngel Roig i Turró quan va tornar d'Amèrica. Tancant-lo el meu pare Francisco Roig i Rustullet en 1957 o 1958 estant jo en la mili per marina.

De fet era un cafè, del meu record, portat pel meu padrí i pare que sols l'obriem, els diumenges o festius per la tarda, i tot el dia, durant les feses majons o festius amb músics fins a la mitja part del ball de la nit que s'empenava de balladors de gom a gom, moment que necessitaven l'ajuda familiar per a poder atendre a tota la gent. Tenia poca clientela, tota se le'n duia el “Cafè de Can Met” en el mateix carrer, molt més popular. Igualment hi havia el “Cafè de Can Rafelet” en la plaça, també a pis, encara que en menys concurrència que nosaltres obrint únicament per la tarda diumenges i festius.

La porta de l'escala era de fusta tancant-se amb una **barralleba**. Una finestra amb reixa de ferro donava llum

a l'escala. Les vorades de fusta dels escalons així com els seus rajols estaven molt gastats pel pas de la gent, en el replà de dalt hi havia la porta d'entrada en el cafè.

El local era rectangular com ara amb els tres balcons, al fons dugues portes de doble batent a l'igual que els balcons, la del cantó esquerra donava en el “cuarto de dalt” i la del dret a l'urinari sols per a homes. Entremig d'elles havia un armari “empotrat”. Per a llum dugues bombetes en el sostre, encara que normalment només n'anava una, l'altra únicament el meu pare “l'enchufava” en les festes més senyalades. En la paret frontal exterior tenia un rellotge de sol pintat a on hi ha l'actual.

El taulell de fusta, se trobava col·locat en l'angle esquerra de davant en la reconada del sobre escala, portava una **tola** de zinc cobrint el tros que servia per a escórrer el vidre i platets nets ja usats, una vegada rentats amb aigua sola d'una “gibella” (gibrella), **tangí** o semal. Aquest disposava de dos calaixos, al de l'esquerra servia per les colleretes i al de la dreta pels cèntims.

Aprofitant el sobre escala tenia un armari utilitzat per a guardar jocs com: parxisos, dames, “ajedres” i altres coses. En la cantonada entre les parets de Can Mingus i del carrer Nou hi havia un altre armari de dalt a baix, fent triangle guardant-s'hi el vidre, platets i licors. A més sobre l'extrem del mateix taulell, tenia penjada en la paret una petita prestatgeria amb compartiments pels jocs de cartes.

Patrimoni

Un fogó portatil de tres peus amb carbó encès, mantenia calent el cafè de la cafetera, cafè que la meua padrina Dolores feia pels matins amb “xicoina” (xicoria), un cop posada en una coixinera expressa dins un atuell apropiat feia passar aigua bullent.

Tenia el cafè un rellotge de paret que encara conservo avui en dia i funciona en el menjador, penjat en el lloc que sempre havia estat. Cada diumenge el de matí, el meu padrí Àngel lo donava corda per tot la setmana.

També en les parets laterals estaven posats quatre quadres, dos en cadascuna, eren dibuixos a llapis fets pel meu pare, un d'ells era el monestir convent de Sant Pere de Roda (Rodes). Així mateix la paret de la plana tenia un mirall inclinat.

Les begudes que despatxavem eren les habituals d'aquells temps: vermut de garrafa amb olives “rellenas” o “almejas”, cafè servit en got acompanyat d'una copa de conyac, rom o anís, tot de garrafa, o bé el típic “carajillo” cremat de rom; com a refrescs: “grasiosa” (gaseosa), orange, llimonada i cervesa; xarops: de menta, “granadina” o llimonada amb sifón o aigua. Una barreja de cervesa i “grasiosa” se'n deia un “suau”, i per “xampany de pobre” s'entenia el barreig d'un conyac amb “grasiosa”. En algunes taules se deixaven ampelles d'aigua pels que una vegada pres el cafè o “carajillo” tenien costum de beure'n. Encara guardo gots, copes, copetes, plats, platets i ampelles d'aigua.

Llevat de les festes majons, sobre tot la de l'estiu, que ens feiem portar barres de gel de Roses, no se servia res en fresc. Totes les begudes eren suministrades per la fàbrica de Can Cayetano de Roses, dels primers records que tinc, aquestes les repartiem amb un camió que anava en rodes de goma massissa i el seu xofer se deia Ramon.

Hem de tenir en compte que excepte per les festes majons, i encara molt excepcionalment, sinó era en la tradicional mitja part del ball de nit, quan el ballador convidava a beure la seva balladora, doncs ja s'havia procurat de ballar aquest “ball de beure” amb la noia que més t'agradava, no venia cap dona o noia al cafè.

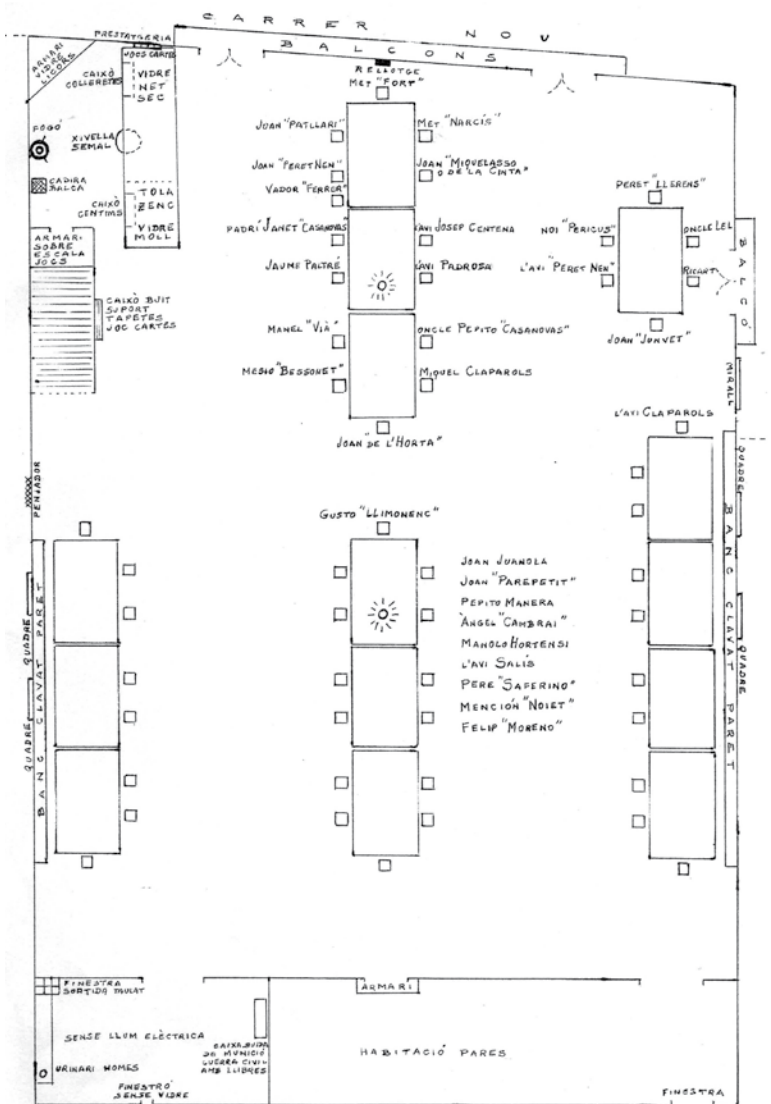
Pel que feia els licors a granel eren servits per Can Regàs de Girona, tinc en la memoria com el seu viatjant venia a fer els “pedidos” els diumenges pel de matí, esmorzant a casa de costelles de xai de la nostra carnisseria que li tallava la meua padrina. Venia en tren des de Girona a Vilajuïga, per a després a peu fins a Palau, fent igual la tornada. Creuria que, en un o altre sentit visitaria els altres cafès de Pau i Vilajuïga com havia fet en el poble. Guardo una tarjeta postal de Can Regàs de l'any 1927, en la que notifiquen en el meu padrí la propera visita del seu viatjant pel diumenge 20 de març.

Alguna vegada amb el meu pare, havíem anat a servir el cafè per les cases encarregat ja pel convit.

En el nostre cafè també s'hi va celebrar el convit del casament d'en Narcís Macau i Ramis amb la Maria Guillot i Macau (23 juny 1948), cuinat pel meu oncle Jaumet Casanovas, cuiner d'ofici.

La meua padrina Lores era sempre l'encarregada de netejar la cafetera de metall de servir, fregant-la amb cendra i tomate.

En el croquis del local com de la situació de cada element, afegeixo el lloc que ocupaven els clients més habituals del Cafè de Ca l'Àngel.

Barralleba: barra de ferro que va de dalt baix de la porta i la subjecta.

Tola: planxa de metall o de llautó gruixuda.

Tangí: grella, mena de gibrell de terrissa o de metall per escurar els plats.

HERBES MEDICINALS I REMEIS CASOLANS OBSERVATS A L'ALT EMPORDÀ*

La terapèutica familiar. La recuperació de la memòria col·lectiva

-Remeis casolans per a qualsevol símptoma: preparats crus o cuits, ungüents, pocions, olis [oli de ricí], aliments, xarops, emplastres o pegats, fórmules miraculoses extretes de la coneixença i ús de les plantes [fulles, tiges, arrels] per a persones i animals, per adobar i netejar objectes, per fer tinta. Plantes exòtiques vingudes d'Amèrica [tabac]. Adrogueria. Valoració d'elements presos de la naturalesa [es recollen, es compraven, es tractaven, paper que hi feien les adrogueries]. Medicina vegetal [infusions i decoccions i minerals [sals, argiles, sorres]. Herbes per a la cuina [el cas del julivert i del llorer]. Remeis per a les malalties [brians] encomanades als humans per animals, per tractar el vi, colar-lo, sobre conservació de les botes, etc. Ensalmadors [dotats de suposats poders, curaven la ràbia i altres malalties amb l'alè, la saliva, amb la recitació de fórmules màgiques]. Els senyadors pretenien guarir o allunyar certs mals senyant el malalt i dient determinades oracions o frases màgiques amb un cert cerimonial. Consells d'higiene i de salut.

-A partir de la segona meitat del segle XX, els avenços en molts camps, l'aparició de fàrmacs, sobretot antibiòtics, deixen aquesta branca de la medicina gairebé obli-

data. S'abandonen les farmacioles casolanes proveïdes de remeis d'ús tradicional molt més econòmics. Diferències entre les ciutats i la ruralia. Molts d'aquests remeis, encara que inútils, que no feien bé ni mal, donaven esperances, en moments en què la gent moria molt jove, el cos era molt sensible a tota mena de perills. Tot i que alguns d'aquests ancestrals tractaments encara tenen vigència, s'observa l'oblit per a les noves generacions dels coneixements bàsics d'etnobotànica ancestrals.

El paper de les dones

-Importància de la dona, del seu saber popular. El paper d'aquestes era important, estaven sotmeses, lligades al pare, a l'home, a la família en general i a l'església. El parer del geògraf Pasqual Madoz. Aquests sabers que provenien de les àvies després passaran majoritàriament a les filles que es casaven molt joves i vivien en una mateixa llar amb pares i avis.

La tradició remeiera

-A voltes aquests remeis sorgits de la saviesa tradicional eren coneguts com a «secrets» familiars que la impremta, el boca orella s'encarregaven de divulgar. «Calendari del Pagès. Remeis de particulars (metges, comadrones, pagesos, fetillers, mestresses de casa, mariners, pastors, manescals), remeis conventuals, sobretot dels caputxins. L'apotecaria dels convents també tenia remeis per a les malalties de la comunitat. Itinerància de frares almoners que recollen informació als masos i cases. Llengua/llengües de les receptes. Un altre tema seria el de la recol·lecció, assecament i conservació d'aquests vegetals, fruits, arrels, etc.

Malalties més habituals o quotidianes

-Mals de dones, cremades, congestions, vòmits, diarrees, infeccions, picors, problemes als ulls, a la pell, hemorroides, mal d'orella, hemorràgies, febres, talls, infeccions, còlics, picadures de serp, catarros, dificultats per orinar, dolors de ventre, cops, peus inflats, llagues, mals veneris, cucs, problemes amb la menstruació, etc.

El curandero Moreu

Presència a l'Alt Empordà de Josep Llosa i Forch (Darnius, 1794-1878), conegut amb el sobrenom del «curandero Moreu». Vegeu el treball de Joaquim Gironella Garañana, *El curandero Moreu, de Darnius*, «Revista de Girona», núm. 95, 1981.

Una llibreta encara inèdita

Assenyalo l'existència d'un quadern manuscrit del segle XIX-XX de remeis, inèdit, de Cadaquès (pertany a una col·lecció particular).

Impresos

1617. *Llibre dels secrets de agricultura, casa rustica y pastoril recopilat de diversos autors antichs y moderns, de llenguas llatina, italiana y francesa, en nostra vulgar llengua catalana*, per fra Miquel Agusti ... Estampat en Barcelona: en la estampa de Esteue Liberós ..., 1617.

1845. *Lo remediador ó sia copia de alguns remeis que usaba lo célebre senyor Vehí de La Péra, que la facilitá al sr. Genover de Vilanant*, Barcelona, Impremta de Valentí Torras, 1845, 55 pàg.

1860. *Lo Remediador ó sia Copia de alguns remeys que usaba lo célebre senyor Vehí de La Pera que facilitá al Sr. Genover de Vilanant*, S. Gervasi [Barcelona]: Imp. de Torras, [ca. 1860].

1898. *Lo remediador o sia copia de alguns remeys que usaba lo célebre senyor Vehí de la Pera que facilitá al Sr. Genover de Vilanant ...* Barcelona, Llibreria "La Azucena", 1898, 69 pàg.

[Vilanant, comarca de l'Alt Empordà, a l'oest de la ciutat de Figueres, de la que dista poc més de 6 km. Al veïnat de Coquells, prop de l'ermita, hi ha una gran masia, ara tancada, de gran interès. Gran casal del segle XVIII amb una capella adossada dedicada a Sant Joan. Posseeix un gran portal adovellat amb un escut i la data de 1735. Les finestres són rectangulars. La capella de Sant Joan del mas Genover és una petita construcció d'una nau amb absis semicircular. A la porta de la façana principal s'hi llegeix: [JOAN GENOVER 1771].

—De «Lo remediador» n'existeixen moltes còpies manuscrites. L'Arxiu Municipal de Girona en conserva una del segle XIX.

-Narcís Fages de Roma (Figueres, 1813-1884), agrònom. Autor del llibre *Higiene rural o regles de sanitat al us dels homes del camp*, Figueres, L. Miégevile, 1888.

«Si de l'orella en dedins/ algun insecte se fica,/ obra molt bé lo que hi aplica/ oli, aigua o també orins».

Higiene de les criatures: «No uses pas coses d'estany/ per a donar-li la llet;/ usar-les fora indiscret/ per lo plom que l'acompany./ De terra, de vidre o pisa./ Sia l'eyna, y neta y llisa».

Manuscrits

1. **Còpia de remeis per varios males [A la coberta, escrit en tinta blava]. Llibreta enquadernada en pergami. Llibreta escolar, paper ratllat a mà, sense paginar, cosit a mà. Mides: 165x225mm. Segle XIX, sense data ni cap referència. Col·lecció particular**

2. **Llibreta sense escobertar. Paginada. A la primera pàgina llegim: «Llibreta de remeys feta lo any 1867 y escrita per mi Joseph Moner, prevere rector». Mides: 160x220mm. Paginada. Col·lecció particular**

Nota sota l'autor de la compilació

Estadística de la diocesis de Gerona, 1876. Arciprestago de Figueras. Número de orden 322. Parroquia de Vilatenim.

José Moner i Vilar. Nacido el 27 de gener de 1814, a Peralada. Algunos tres años, poco más o menos, empleados al estudio de la gramática latina con exámenes aprobados. Tres años cursados de filosofía con los exámenes aprobados, habiendo empezado este estudio de filosofía en el año 1832 y terminado en el de 1835.

Cuatro años cursados de teología dogmática y dos años de teología moral todos aprobados, habiendo empezado su estudio en el año 1835 y terminado en el 1845.

En el día 27 de agosto de 1843 el presbiterado, a 25 de julio del mismo año el diaconado, Núm.1 a 26 de mayo el subdiaconado, a 3 mayo los menores y a 15 abril la tonsura.

Cargo 1º de coadjutos, 2º de Vicario, 3º de cura párroco. Nombamiento del 1º a 19 de noviembre 1845; del 2º a 12 mayo 1846; y del 3º a 19 de marzo 1857. Posesión de 1º a 25 de noviembre 1845; del 2º a 7 junio 1846; y del 3º a 30 abril 1857. Cese de 1º a 6 junio 1856 por disposición y beneplácito del superior eclesiástico, y del 2º a 29 abril 1857 por entrar cura párroco. Día 4 de septiembre. Reverendo D. José Moner y Vilar, cura párroco de Vilatenim. 79 años. Boletín Eclesiástico Obispado de Gerona, núm. 38, 12-9-1983, p. 649.

PEP VILA i MEDINYÀ
Historiador de la cultura.

* Guió de la xerrada presentada a la Sala de Conferències del Centre Cívic de Palau-saverdera el 15 de març de 2019.

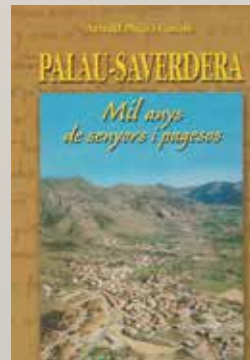
BIBLIOPALAU. El poble en els seus llibres

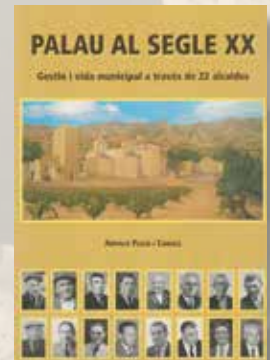
1978, 1986

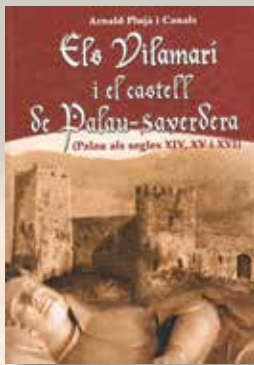
1999

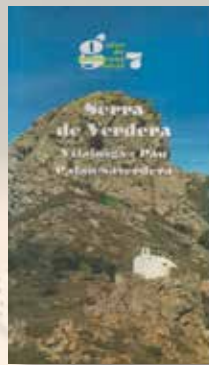
2003

2005

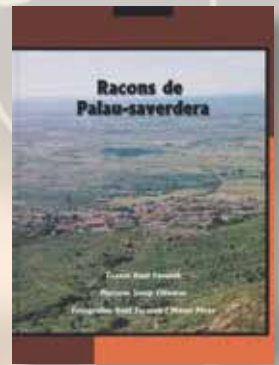
2007

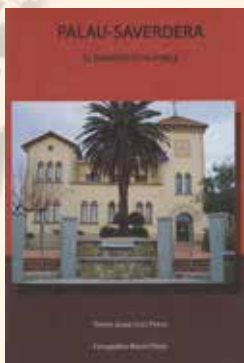
2008

Àngel Roig, 2010

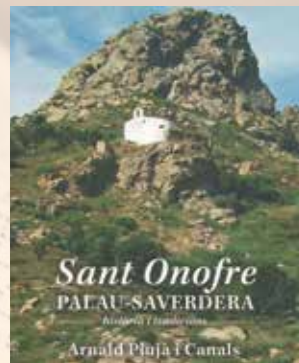
2011

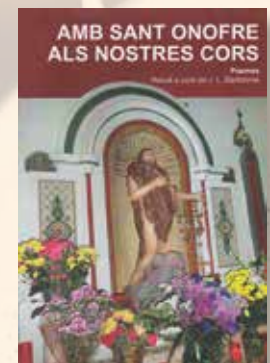
2011

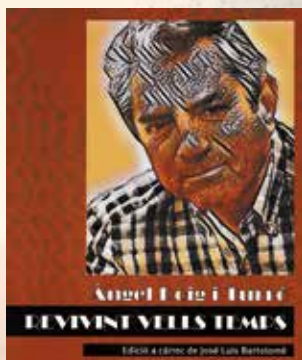
Àngel Roig, 2012

2014

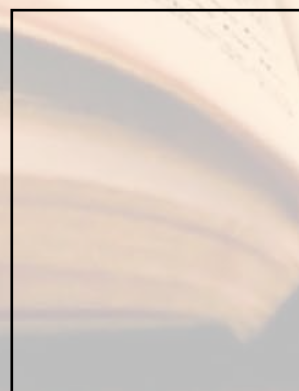
2016

2017

2017

CANÇONS TRADICIONALS A PALAU-SAVERDERA

El patrimoni oral

En general, la tasca de salvaguardar el patrimoni la solem relacionar i valorar gairebé només quan es tracta de la conservació de béns físics i quan en sol ser responsable l'administració. Però hi ha un altre patrimoni cultural que mereix el mateix o un nivell més alt de conscienciació pel fet de ser molt més efímer, proper, permeable i menys cuidat per les institucions. Es tracta del nostre patrimoni oral –que molt sovint també anomenem saviesa popular o folklore–, fruit de l'aportació, no sempre conscient, de diverses generacions de persones: receptes de cuina, paraules locals, dites o refranys, contes i llegendes, supersticions, festes... i el tema que aquí ens ocupa: les cançons dels nostres avantpassats. Les cançons que han anat passant de generació en generació, de boca a orella i algunes d'elles han arribat, de forma gairebé miraculosa, fins als nostres dies.

Les cançons recollides a Palau-Saverdera

L'estiu de 1928, en la missió de recerca de l'Obra del Cançoner popular de Catalunya per l'Alt Empordà, el músic Joan Tomàs i el folklorista Joan Amades van recollir una trentena de cançons populars a Palau-Saverdera (lletra i partitura), finalitzant així una excursió de 4 dies que els duria per diversos pobles del territori. Durant la curta estada al poble, van poder entrevistar a Modesta Olet (La Meta), Antònia Ferrer (Godaia), la noieta Concepció Padrosa i el metge del poble, el doctor Turró. Aquella devia ser probablement la primera recerca important de cançons a Palau.

La segona incursió en aquest camp, amb mitjans una mica més moderns (un radiocasset) i amb un tarannà més *amateur*, arribaria mig segle més tard per iniciativa particular d'Àngel Roig i Turró, qui també recopilaria altres àmbits de la tradició palauenca. Eren els anys 80 i 90, i Roig va enregistrar-hi una quinzena de cançons. Van ser cantades per 6 persones, algunes d'elles familiars seus:

- Consol Berta i Roig "Canelis"
- Maria Buscató i Cateura "Maria Titella"
- Justa Rossell i Clos "Justeta Setgla"
- Maria Serra i Duran "Maria Teixidor"
- Josep Turró i Blanch "Pepito" (el seu oncle)
- Llúcia Turró i Blanch (la seva mare)

La temàtica de les cançons aplegades és molt heterogènia i les podem classificar en tres grups:

Una tercera part d'aquestes estan relacionades amb festes i celebracions del poble: "Sal i aiga de bons ous" (cançó de salpàs), "Ja som a Pasca florida" (goigs de Pasqua cantats per caramelles), "Verge encisera" (goigs a ritme de sardana) o dues versions dels "Goigs de les noies" (goigs profans).

Tres cançons les considerem locals pel fet que, a com a mínim la lletra, semblen haver estat creades expressament per fets o personatges de Palau-Saverdera: "Cançó a la Marieta Xic" (cançó moralista), "Cançó d'en Serrats" (cançó amorosa escrita per Joanet Serrats i dedicada a Teresa Cantenys) i "En pinta tartanes" (cançó d'enfrontament entre els dos partits del poble: la Goma –de la gent més distingida– i la Terregada –partit dels terrissaires, el partit més popular–).

El tercer grup és de temàtica molt diversa. D'una banda, trobem "La doneta," una cançó escolar escrita per la sabadellenca Narcisa Freixas que, entre d'altres de la mateixa autora, va difondre's arreu de Catalunya durant els anys 10 i 20 del segle XX. També hi trobem un cuplet barceloní dels anys 20 com és "Les caramelles" o un parell de cançons de ball: "Tu ets la més hermosa de l'Empordà" (sardana) i "Amb paraules ardents i amoroses" (masurca). Hi escoltem també una nadala que creiem inèdita que anomenem "Salten i ballen els pastorets, dones" i una cançó històrico-política que hem titulat "La mort d'en Canalejas".

A partir de la seva mort l'any 2015, tot el material escrit i enregistrarat va ser cedit per part de la família a José Luis Bartolomé qui, al cap de poc, en faria arribar els cassets a Càntut. *

Càntut - Cançons de tradició oral

El projecte Càntut és una iniciativa que neix l'any 2012 amb la intenció de recopilar cançons de tradició oral a les comarques gironines. La seva base és un arxiu audiovisual format actualment per més de 1.200 cançons, consultables de forma gratuïta a www.cantut.cat. Tot aquest material ha estat aportat per una seixantena dels que anomenem "caçadors de cançons" que, d'una manera més formal o menys, han col·laborat enregistrant alguna cançó a l'àvia, el pare, un veí... o cedint enregistraments casolans en àudio o vídeo.

Un cop l'any, el projecte pren forma de festival a Cassà de la Selva (Gironès) i, durant un cap de setmana de novembre, des de l'any 2016, es reivindiquen aquestes cançons i repertoris tradicionals amb concerts, xerrades, exposicions i espais per cantar-hi tothom.

També el projecte Càntut compta amb uns projectes amb vida pròpia i atemporals que volen enllaçar la tradició oral amb l'actualitat: el disc Càntut (2016), de Belda & Sanjosex, l'exposició sobre el violinista rural de Beget, Peret Blanc (2017) o Santi Serratosa & Càntut (2018), on el percussionista fusiona el seu mètode percussió corporal amb repertori tradicional per tal de ser ensenyat a les escoles i instituts de Catalunya.

Festival Càntut 2018

Càntut | Cançons de tradició oral

Cançons | Festival | Produccions

Cançons | Col·labora | Mapa | Enllaços | Credits | Subscriu-te

Titul o paraules

Temàtica de la cançó

Nom de l'informant

Palau-Saverdera, X.

Comarca de l'enregistrament

Nom del col·lector

Busca

Amb paraules ardents i amoroses

Nom de l'informant: Consol Berta i Roig - "Canelis"

Data i lloc de naixement: 1907 (Palau-Saverdera)

Municipi de residència: Palau-Saverdera

On, com i de qui la va aprendre: Del seu pare, en Joan Berta i Serrat, l'avi Canalis (1880-1957), cap de colla d'escatidors.

Més informació

Cançó a la Marieta Xic

Nom de l'informant: Maria Buscató i Cateura "Maria Titella"

Data i lloc de naixement: 1894 (Palau-Saverdera)

Municipi de residència: Palau-Saverdera

On, com i de qui la va aprendre: Es cantava pel poble

Més informació

Cançó d'en Serrats

Nom de l'informant: Justa Rossell i Clos "Justeta Setgla"

Data i lloc de naixement: 1915 (Palau-Saverdera)

Municipi de residència: Palau-Saverdera

Més informació

En pinta tartanes

Nom de l'informant: Maria Buscató i Cateura "Maria Titella"

Data i lloc de naixement: 1894 (Palau-Saverdera)

Municipi de residència: Palau-Saverdera

On, com i de qui la va aprendre: Es cantava pel poble.

Més informació

Goigs de les noies

Nom de l'informant: Josep Turó i Blanch "Pepito"

Data i lloc de naixement: 1913 (Palau-Saverdera)

Municipi de residència: Palau-Saverdera

On, com i de qui la va aprendre: Es cantaven al poble.

Més informació

Goits de les noies

Nom de l'informant: Justa Rossell i Clos "Justeta Setgla"

Data i lloc de naixement: 1915 (Palau-Saverdera)

Municipi de residència: Palau-Saverdera

On, com i de qui la va aprendre: Es cantava el 25 de març, festa de la Mare de Déu de les noies. Els nois passaven per les cases del poble i masos on hi havia noies a qui cantar.

Més informació

* El Càntut també està en procés d'anar incorporant altres enregistraments realitzats a Palau-Saverdera fruit de les entrevistes realitzades a Marta i Joan Buscató. Si a més, coneixeu alguna cantarella o cançó, per menys important que us sembli, envieu-nos-la a cantut@cantut.cat

ALBERT MASSIP i PINATELLA
Responsable del Càntut

saverdera XXI | 13

RAFEL DONAT ROCA

(Palau-saverdera, 1975) és diplomad en Fisioteràpia, màster universitari i investigador en Tecnologia Educativa, així com doctor per la Universitat Rovira i Virgili. En tres ocasions (anys 2016, 2017 i 2018) va guanyar el Doctoralia Award en la categoria de Fisioteràpia a nivell de tot l'estat espanyol. Tot un orgull per a la seva família, i col·lateralment per als palauencs.

Què recordes de la teva infantesa al poble?

El que més recordo són les cabanyes que muntàvem amb els amics com el Raimon i l'August entre altres, i les aventures reproduint pel·lícules d'aquella època al Garrollar o a l'alzina surera que encara existeix entre les dues parts de la urbanització Bellavista a prop del rec de la Fontasia.

Com i quan vas tenir clar el que volies estudiar i ser de gran?

Després d'una lesió de turmell quan jugava a Figueres a bàsquet amb l'Adepaf. Sempre m'ha agradat ajudar als altres, i descobrir la fisioteràpia em va obrir els ulls que potser aquesta havia de ser la professió que havia d'escollir.

Ens pots fer cinc cèntims de la teva trajectòria professional?

Vaig començar el 1996 a l'Empordà combinant Figueres, Palau i Cadaqués, alternant la fisioteràpia en un centre mèdic, dos geriàtrics i una petita consulta a casa els pares. A partir del 2000 se'm va obrir la possibilitat de començar la docència a Manresa, llavors vinculat a la Universitat Autònoma de Barcelona i allí encara estic després de 19 anys. En aquests anys he treballat com a clínic a diferents centres i ara des de fa 5 anys al Centre Mèdic COM on, com a fisioterapeuta, tinc un petit equip en el qual atenem per privat pacients amb lesions esportives o laborals des de nens fins a persones de la tercera edat, algunes de les quals encara són molt actives i l'enveja de molts altres. Paral·lelament, he participat en diferents esdeveniments esportius com el campionat del món de natació de 2003 a Barcelona o el Congrés Internacional de Medicina Esportiva de 2017, organitzat pel F.C. Barcelona entre d'altres. També he estat en temes de política i gestió professional a nivell del Col·legi de Fisioterapeutes de Catalunya durant tres anys (2011-2014), com a responsable de l'àrea social, noves tecnologies i interlocutor de temes professionals de la

Fisioteràpia amb el Ministerio de Sanidad, Consumo y Bienestar Social. Ara també treballa a EUSES, a la facultat de Salut i Esport de la UdG a Salt en els estudis de Fisioteràpia per sentir l'Empordà una mica més a prop, un dia a la setmana.

Què és el que més t'atreu de la tasca com a fisioterapeuta i com a docent?

Com a fisioterapeuta m'atreu el fet de poder ajudar a les persones amb una lesió a poder recuperar la seva llibertat funcional. El poder recuperar l'expectativa de no tenir dolor al fer, o a poder arribar a fites esportives o laborals que s'han marcat com a *amateurs* o professionals. Com a docent, m'agrada apoderar el jovent perquè sigui el nostre futur. M'agrada poder exaltar-los les virtuts personals que tenen per atendre millor a les persones amb dolor i poder remarcar-los amb reflexió, el perquè els defectes que tots tenim no poden convertir-se en barreres en l'atenció professional. Els agents de salut, no podem ser persones amb problemes atenent a persones que ja tenen problemes. Jo encara m'equivoco cada setmana, però potser el temps que estic dins l'error cada vegada és més petit. Equivocar-se no és el problema, l'error és no saber el perquè t'has equivocat. L'aprenentatge reflexiu com en la vida en general, és el que t'apropa una mica més a l'èxit. Veure el somriure en finalitzar una sessió terapèutica o una classe acadèmica, t'orienta a esbrinar que, potser, el dubte que tenies l'has resolt bé.

Ens pots presentar la teva família?

La Violeida, la meva dona, la meva companya de viatge, metgessa, doctora, escriptora, un luxe de persona, sense la qual moltes de les fites personals i professionals que he aconseguit no serien possibles. Cada dia és aprendre coses noves al seu costat. Soc un home afortunat.

El Marc, el nostre fill gran, un artista en potència. Brillant en la improvisa-

ció, l'alegria de la família. M'agrada la seguretat que emana dels seus ulls, en què ser feliç va primer abans que qualsevol altre element de la vida. La positivitat en persona i un nen de 12 anys que té un futur esplèndid per davant. Fort com el seu avi, amb un cor gran com l'oceà.

El Roger, el nostre fill petit, el talent en persona. Als seus 10 anys, un jugador de bàsquet estratosfèric capaç de veure jugades a una velocitat de vertigen, vaja una calculadora en potes. Un atleta que se li donen bé tots els esports, però amb la intel·ligència de la seva mare i la seva àvia. Brillant amb les matemàtiques i amb tot el que vulgui fer a la vida.

Quines són les teves aficions en el temps de lleure?

Treball molt, a vegades potser crec que massa i em queden poques estones a part de la família per destinar al lleure, però encara jugo a bàsquet amb la lliga de veterans del Bages quan puc. També la novel·la negra i el submarinisme han sigut sempre les meves grans passions. Ara una cervesa i una riulla amb amics si només tinc 10 minuts, ja em serveix per seguir amb força el dia a dia.

El Bages o l'Empordà per viure-hi per sempre?

L'Empordà, sempre l'Empordà. Soc una ànima viatgera i l'Empordà té mar i una tramuntana que si cal sempre et pot portar més lluny.

Quines recomanacions donaries a la gent jove i la gent gran per prevenir lesions neuromusculars o d'altra mena?

El risc zero no existeix, però evitar el sedentarisme i mantenir-se actius, és la millor recomanació que els hi podem donar. La Organització Mundial de la Salut (OMS) recomana 150 minuts d'activitat física aeròbica (caminar) a la setmana en adults i grans, encara que si ens trobem bé hauríem d'arribar fins als 300 minuts. En els més joves passa a ser 60 minuts d'activitat física tipus joc,

saltar i parar, ballar, divertir-se en moviment... per mantenir els nivells de salut en òptimes condicions. La vida sense moviment no és vida i això tots ho hauríem de tenir present. Les *tablets*, la *play* i els *smartphones* en els més joves, la generació dels nadius digitals, són una amenaça si no en fem un ús racional. Les responsabilitats de la vida dels més grans, si es tradueixen en córrer darrera la vida no és igual a moure's en salut. Fer-ho en companyia a vegades és la clau per poder tenir un estil de vida actiu.

Tens alguna aspiració professional o humana de cares al futur?

Professional la veritat és que me'n queden poques, en els darrers anys he aconseguit potser tots els reconeixements que es puguin desitjar i ara potser em ve més de gust gaudir dels meus i de les petites coses. Seguiré treballant com vaig fer ahir i faig avui vivint amb intensitat el dia a dia, aprenent de cada persona que es creua a la meua vida com a

pacient o com alumne i que em fa sentir privilegiat per haver triat dues professions que em fan feliç, i si el futur em regala alguna altra cosa, doncs ho celebrarem com hem fet amb tota la resta.

Personalment tinc l'aspiració d'ajudar a convertir la meua dona en una escriptora coneguda, ja que amb la primera novel·la *-Añoranza-* estem molt satisfets de l'èxit aconseguit, que és que a la gent li agradi el que escrius. En relació als meus fills, ajudar-los a arribar fins on els seus somnis els portin, amb la voluntat que siguin capaços de gaudir del procés i el camí més que del destí.

Voldries afegir alguna cosa?

Només recordar que els que vivim ara a fora, quan venim a Palau, sortim a la terrassa i veiem la plana de l'Empordà, pensem... "Que en són d'afortunats els palauencs!" Encara que la veiem cada dia, no deixa de ser bonic.

J.L.B.

ELS OCELLS DEL PARC NATURAL DE CAP DE CREUS

L'any 2018 el Parc va publicar la primera edició de la "Llista patró dels ocells del Parc Natural de Cap de Creus", elaborada a partir del recull de totes les dades ornitològiques disponibles fins al mes d'octubre de 2017, i que representa la participació de més de 640 persones que han aportat les seves observacions de forma desinteressada. Podeu descarregar-lo des del web del Parc o demanar-lo al centre d'informació del Parc, al monestir de Sant Pere de Rodès.

Aquesta publicació inclou un total de 249 espècies que han estat citades dins l'àmbit del Parc de forma segura (és a dir, que es disposa d'algun registre gràfic o sonor, o que ha estat observada un mínim de 5 vegades). D'aquestes, 70 són espècies nidificants, i per tant, es reproduïxen al Parc.

A més, la llista patró també ens defineix la procedència a partir de 5 categories (en funció de si són poblacions naturals, introduïdes, reintroduïdes, alliberades o escapades), l'estatus en 6 tipologies (en funció del període de l'any en què es poden trobar) i el grau d'abundància en 5 varietats (depenent de si és més o menys escassa).

A partir de tota aquesta informació podem veure com el Parc Natural de Cap de Creus destaca per la gran diversitat d'espècies que s'hi han pogut observar, fins i tot de grups que podrien semblar impossibles com espècies lligades a zones humides (és el cas d'ànecs, oques o cignes, per exemple) o grans rapinyaires de zones de muntanya (com el voltor comú o el voltor negre). Tanmateix, el que caracteritza el Parc és la facilitat per observar-hi l'abundància d'espècies d'ocells marins i els típics d'hàbitats arbustius i oberts.

El Cap de Creus és el punt on els Pirineus posen els peus al mar, la qual cosa provoca que una llengua de terra arribi a penetrar uns 10 km mar endins i a partir d'aquí s'arribi a profunditats importants (superior als 80 metres) a poca distància de la costa. Tots aquests elements, juntament amb els corrents marins i la importància com a zona de migració, fa que moltes espècies d'ocells marins siguin fàcilment observables des de la costa del Parc, i això la diferencia de la resta de la costa catalana. Alguns ocells típics de mar endins, com l'ocell de tempesta, el paràsit de cua ampla o la baldriga balear, es poden observar des del litoral del Parc, quan normalment només es veuen en vaixell, i allunyant-te diverses milles de la costa. La baldriga

balear és una espècie amenaçada que cria en alguns illots de les Balears. A l'estiu, els pares sovint arriben fins a la costa del Cap de Creus buscant menjar i tornen fins al niu per alimentar els seus polls! El corb marí emplomallat és una espècie amenaçada que té al Parc un dels pocs punts de reproducció a Catalunya; a diferència de la majoria d'espècies, cria a l'hivern, i això facilita que els penya-segats on fa els nius no tinguin massa visitants ni competència.

Corb marí emplomallat

Els ocells típics de zones arbustives són petits ocells que es passen el dia buscant insectes entre les estepes i que tenen uns cants que enamoren, sobretot a primera hora del matí. Alguns són de colors molt discrets (com els tallarols capnegre o de casquet), però altres, com l'hortolà o el gratapalles tenen colors molt vius i cridaners.

Als prats i pastures i altres zones més obertes, hi ha altres espècies que solen ser una mica més grans (com la perdiu), caminadores (com la cogullada, amb la seva cresta inconfusible), escaladores (com el pela-roques, que ens visita a l'hivern) i sovint amb colors molt bonics (com el còlit ros). Es passen el dia buscant insectes per terra, amb algun petit vol per desplaçar-se o per escapar d'algun visitant inesperat o algun depredador, i també per enxampar alguna presa voladora. Els darrers anys han desaparegut un parell d'espècies que fa un temps podíem encara trobar en algun racó del Parc: el còlit negre i la terrorola. El còlit negre està en regressió a bona part de les zones on es trobava a Catalunya; busca zones de rocam i poca vegetació, normalment a prop del mar. La terrorola necessita zones de terra amb molt poca vegetació.

Cogullada fosca

Fruit dels canvis que ha anat patint el terreny per l'abandonament de l'agricultura i la ramaderia tradicionals, així com la bona feina feta en prevenció d'incendis o la seva ràpida extinció, bona part del Parc ha augmentat la seva cobertura vegetal. Així, moltes zones de prats i vegetació baixa han passat a ser arbustives, i zones més arbustives comencen a tenir taques de bosc. Això també es nota en les espècies d'ocells que hi trobem. Així, darrerament han sigut detectats alguns ocells típicament forestals, com els picots (el picot verd, els picots garsers gros i petit, i fins i tot el picot negre), i altres han anat augmentant les seves densitats, com les mallerengues.

Els ocells rapinyaires criden molt l'atenció a moltes persones per la seva mida, força o majestuositat. L'animal més emblemàtic al Parc és l'àliga cuabarrada, una espècie amenaçada que ara mateix compta amb dues parelles; enguany totes dues s'han pogut reproduir

amb èxit i una fins i tot ha tirat endavant tres polls, una efemèride que els especialistes no veuen massa sovint. El xoriguer petit és una altra espècie amenaçada que està en procés de reintroducció a l'Empordà, és a dir, que va desaparèixer i que s'estan fent esforços perquè torni a viure de forma natural a la comarca. En aquest cas tenim la dificultat afegida que només el tenim entre nosaltres a l'estiu, durant el període de cria, de manera que durant mig any pot tenir problemes dels quals no tenim coneixement i podem fer-hi poca cosa; i és que prefereix passar l'hivern a Madagascar! El falcó pelegrí, amb la seva força i velocitat, compta amb una població saludable de 5 parelles, com a mínim. Els rapinyaires nocturns estan representats pel duc, especialment, el "musso" més gran d'Europa que les nits d'hivern ens delecta amb el seu cant profund. Al Parc tenim una de les densitats més elevades de Catalunya d'aquesta espècie.

Com hem comentat abans, el Cap de Creus, i especialment la Punta, és un lloc privilegiat per observar ocells marins, però també per ser testimoni de la migració que moltes espècies fan a la primavera i a la tardor. El millor coneixedor d'aquest fet és en Ponç Feliu, l'incansable ornitòleg que cada primer cap de setmana de mes, des de fa més de 25 anys, enfoca el seu telescopi cap a la Massa d'Or durant 3 hores per censar tots els animals que hi passen. Tothom hi és benvingut. Sovint també es troba alguna sorpresa agradable i, a més d'animals amb plomes, es pot veure el salt d'alguna tonyina, l'aleta dorsal d'algun dofí, o el buf d'algun rorqual que passen per aquest extrem del país mentre s'alimenten, o durant el seu llarg camí migratori, però aquest ja és motiu d'un altre article...

GERARD CARRION i SALIP
Parc Natural de Cap de Creus

**Cellers d'en
Guilla**

Camí de Peralada 1, Barri de Delfià
17554 Rabós d'Empordà (Girona)
Latitud: 42°, 21.3'N
Longitud: 3°, 19'E

972 54 51 28
info@cellersdenguilla.com
www.cellersdenguilla.com

DUÑACH S.A.
Corredoria d'Assegurances

Tel. 972 45 04 30
Fax 972 45 26 74
c/ Sant Mori, 14
17487 EMPURIABRAVA
Castelló d'Empúries

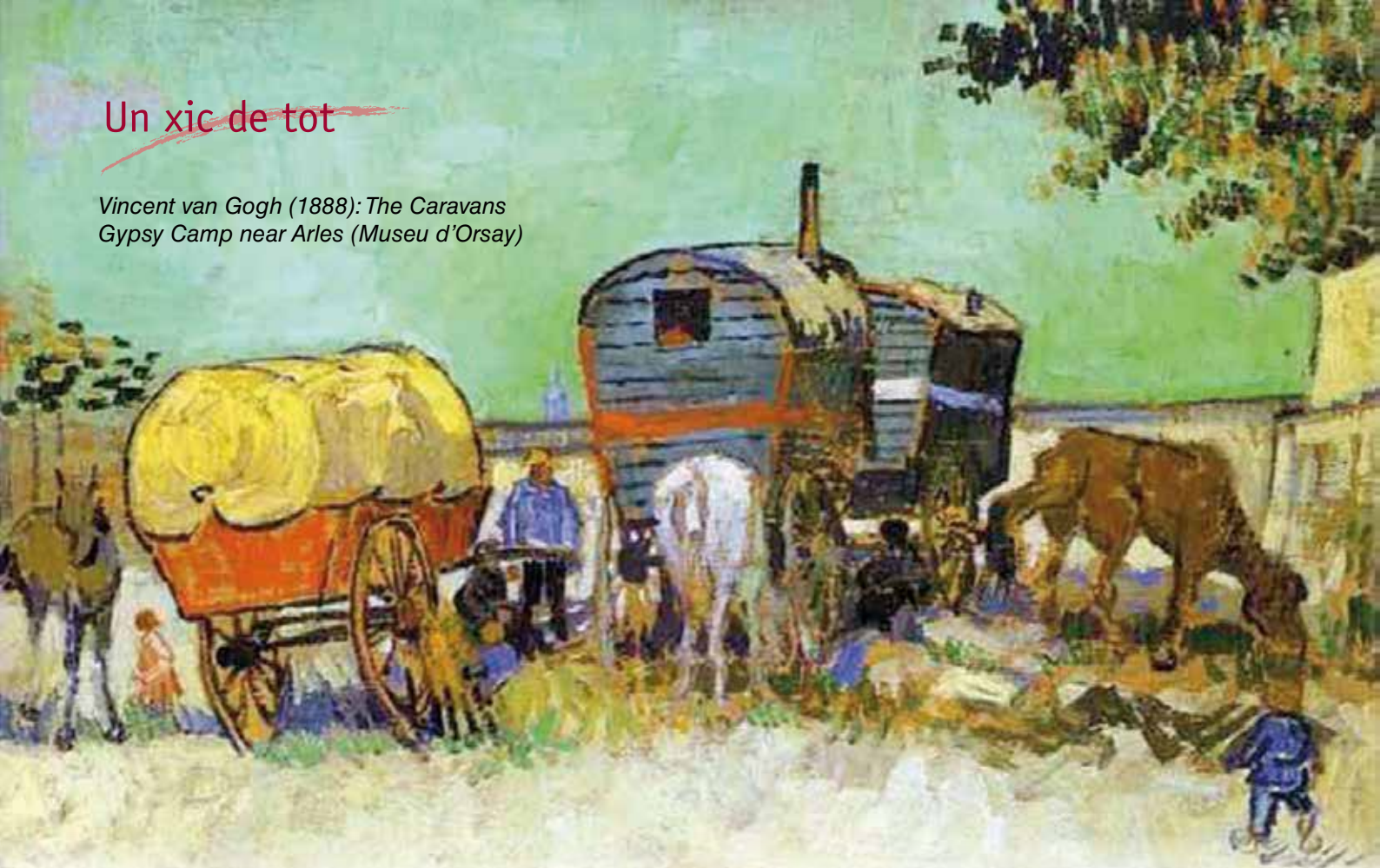
Tel. 972 25 73 22
Fax 972 25 43 92
Av. Rhode, 89 entl.
17480 ROSES (Girona)

**SI UZ
PLAU
CAFÈ**
TERRASSES AL MAR

Passeig Marítim, 1
Tel. 972 25 42 62 - ROSES

Vincent van Gogh (1888): *The Caravans*
Gypsy Camp near Arles (Museu d'Orsay)

ELS PRIMERS GITANOS CATALANS QUE VAN CREUAR LA FRONTERA

En successives onades migratòries des de l'Índia, el poble gitano es va establir en diferents països d'Europa i va arribar a la península Ibèrica al segle XV, quan ja apareixen els primers signes d'inquietud i incomprensió¹. Els gitanos són un poble itinerant, que s'ha trobat en contínua emigració des del segle IX. La seva història, però, està plena de llegendes i faules. Com a pont entre la península Ibèrica i la resta d'Europa, a banda i banda dels Pirineus ha estat un territori habitat, de forma regular o irregular, per gitanos des de la primera meitat del segle XV.

Com a poble de cultura oral, els documents antics que identifiquen els gitanos sempre provenen de fonts alienes, com ara l'Església, els tribunals, les reials ordres i pragmàti-

ques o, fins i tot, la Inquisició. Aquesta circumstància provoca la idea que el poble gitano només genera problemes, cosa que no és certa, com demostra la poca documentació històrica que hi ha. Arran del procés d'aculturació, els gitanos han estat desposseïts de la seva llengua i també de la seva memòria. La llengua és una de les poques pistes que permet resseguir l'origen del poble *rom*. *Rom* significa 'home gitano' i 'marit' en caló. Avui dia només uns pocs descendents dels gitanos del centre i l'est d'Europa parlen la llengua gitana pura, el romaní, i no una variant dialectal. A Catalunya, el poble *rom* parla el caló català, de gramàtica catalana i lèxic gitano, tot i que pràcticament ha desaparegut. Ens podem fer una idea de com era

el caló català parlat a Barcelona a l'inici del segle XX amb obres com *Sota Montjuïc* (1908) de Juli Vallmitjana (1873-1937): "Aquest araig he sallat de la tasca" [Aquesta nit he sortit de casa] o "T'adinyaré un cop de rumboi a la cari" [Te daré un cop de bastó a la cara].

Amada López de Meneses identifica un document de 1415 com el primer que recull l'entrada d'un grup gitano a la península Ibèrica. Es tracta d'un salconduit atorgat per Alfons el Magnànim a Perpinyà a favor de Tomàs Sabba, pelegrí a Santiago de Compostel·la. Es pot considerar el primer corrent migratori que entra pels Pirineus al començament del segle XV. L'atorgament d'entrades i salconduits era habitual com demostren altres documents de

¹ Teresa San Román (1994) a *La diferència inquietant. Velles i noves estratègies culturals dels gitanos* fa un estudi històric d'aquest poble. També és interessant l'aportació de Bernard Leblon (1985) a *Les Gitans d'Espagne*, on analitza la cultura gitana i denuncia el paper dominador de les majories.

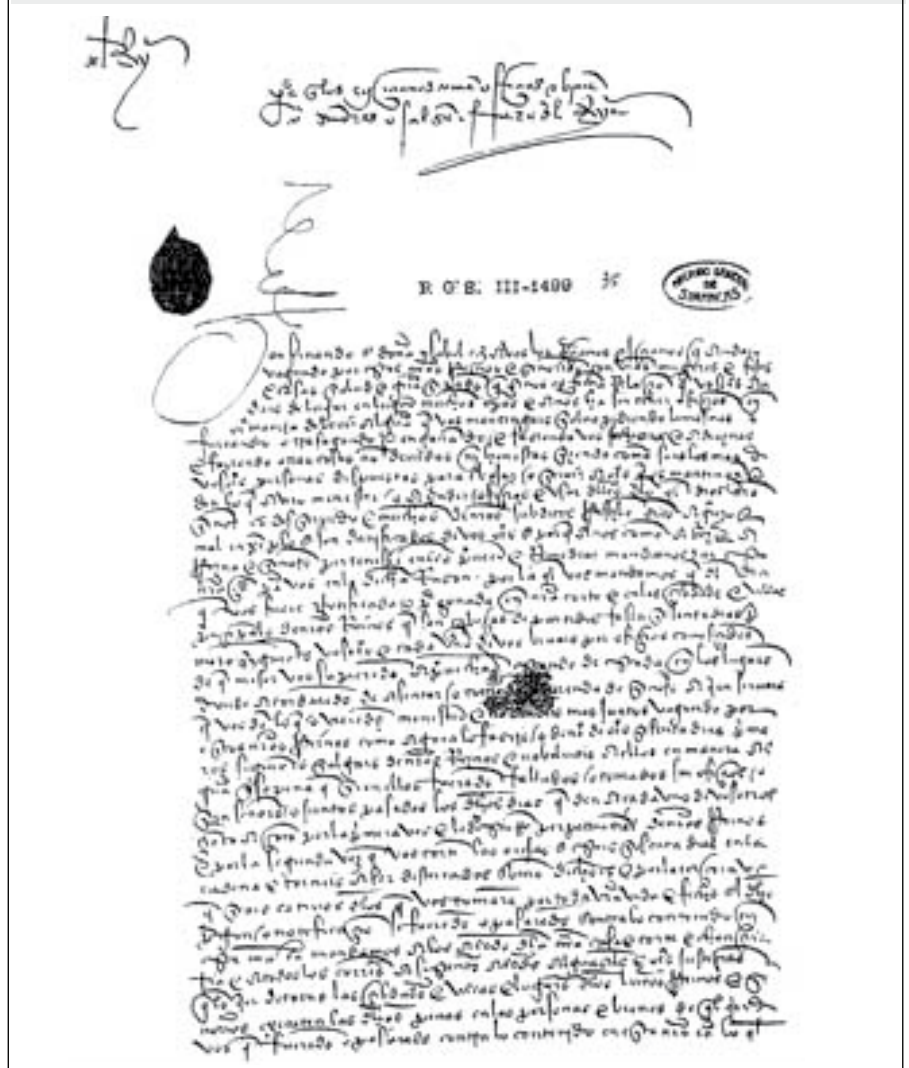
l'any 1417, quan se'n van signar a Figueres i a Montblanc. No és fins al 1447 quan es va registrar oficialment l'entrada dels gitanos a la ciutat de Barcelona. Cal destacar que en aquesta primera etapa els líders dels grups gitanos s'autodenominaven comtes, marquesos i ducs generalment d'Egipte i, per tant, rebien un tractament amb certs privilegis. La imatge que es tenia dels gitanos era la d'uns pelegrins penitents que es presentaven amb cartes papals.

La possible organització d'aquests grups de gitanos que creuaven els Pirineus oscil·lava entre una desena i més d'un centenar de persones. Aquests petits grups nòmades podien formar unitats més grans, però sempre reduïdes, i sovint anaven acompanyats amb llebrers, amb música i danses i comerciaven amb bestiar.

El 29 de maig de 1484 es van expedir a Castelló d'Empúries salconduïts per als pelegrinatges de Lluís i Felip, "comtes del Petit Egipte", que viatjaven junts i que van renovar salconduït a Barcelona el 1486 i a Sevilla el 1491.

La bona acollida d'aquesta minoria ètnica com a pelegrins dona pas a la seva marginació durant el regnat dels Reis Catòlics a finals del segle XV. El 1499 és la data de la prime-

Reial Pragmàtica firmada pels Reis Catòlics a Madrid, el 4 de març de 1499

Per una jubilació feliç...

RESIDÈNCIA EUROPALAU
www.europalau.com

Tel. 972 55 21 30
Palau Saverdera (Girona)

Restaurant
Tel. 972 53 02 79

Can Carriot

Fabricació pròpia d'oli d'oliva i salses alliolis. Tel. 606 74 75 37

Subministres EL FAR s.l.

MATERIALS PER A LA CONSTRUCCIÓ
EXPOSICIÓ I VENDA

c/ de la Font, 1
17469 El Far d'Empordà (Girona)
Tel. 972 51 14 08 - 972 51 14 12
Fax 972 51 41 44
www.subministreselfar.com
info@subministreselfar.com

Un xic de tot

ra llei contra els gitanos. Es tractava d'una Reial pragmàtica de voluntat assimiladora, promulgada simultàniament a Castella i a la Corona d'Aragó, que anul·lava tots els sal·conduïts concedits i encara vigents. Si no volien ser desterrats, havien de fer-se sedentaris, servir un senyor i tenir un ofici. Alhora, se'ls ordena abandonar la seva llengua, la seva forma de vestir, els seus costums i les seves relacions. En el cas que s'hi neguessin en el termini de dos mesos, es preveïen penes com les deportacions o les galeres. Durant tres segles, els successius monarques van legislar en contra d'aquest poble. Així, el 1512, les Corts Catalanes van demanar "purgar la província de mals homens, e sien trobadas en lo principat de Cathalunya, e comtats de Roselló, y Cerdanya algunas personas ques dirian vulgarment boemians, e sots nom de boemians grechs, e egipcians van coadunats, e vagabunts, cometent molts ladronicic, e altres mals".

El 30 de juliol de 1749 va tenir lloc *la gran ràtzia* impulsada per l'Estat absolutista i en què es van empresonar nou mil gitanos. A Catalunya, a mitjan segle XVIII, van aparèixer ordres per tal que els gitanos empresonats fossin posats en llibertat.

La realitat era que durant el segle XVIII, la població gitana a Catalunya és numèricament escassa. Arran de la Reial pragmàtica de 1783, es disposa d'un cens de la població gitana, format per llistes remeses pels Corregidors a l'Escrivania de Cambra de Govern del Consell. El total de gitanos domiciliats el 1785 és de 849. Concretament, Girona en té 186, repartits entre Olot fins a la costa. La ciutat amb més població és Figueres, tot i que també destaca Castelló d'Empúries. La majoria treballaven de jornalers o d'esquiladors. Segons les anotacions del tinent Ladislao Havar, corregidor de Girona, els gitanos gironins mantenien relació amb els residents a les zones frontereres de França.

De tots els llocs d'origen dels gitanos del Rosselló, l'Empordà és el més reiterat entre els testimonis orals i escrits, especialment Figueres. Els primers gitanos catalans que es van instal·lar a Perpinyà i a Elna cap al 1790 procedien de Figueres i de la Bisbal d'Empordà, segurament fugint de les dures mesures imposades en contra seva a Catalunya. Els decrets de Nova Planta van ser el tret definitiu a la diàspora. Així, els gitanos de l'Empordà primer van marxar a Perpinyà i a altres poblacions properes. Després, van

anar més al nord, a Normandia i als afores de París. Continuaven parlant en català i duïen, per exemple, el cognom Patrats, Malla, Pubill o Cargol. Aquests últims provenien de Sant Feliu de Guíxols i de Figueres. Cargol és un llinatge típic de les comarques gironines, com demostra el fet que la portalada de la basílica de Santa Maria de Castelló d'Empúries va ser sufragada en part per una família Cargol a l'inici del segle XV. Malgrat això, les primeres dades de gitanos a la zona són del segle XVI. Segons el periodista Eugeni Casanova a Illa es van batejar nens gitanos el 1550 i el 1578, i a Tuïr van batejar el fill del gitano Jaume Batista el 1595. Aquests fets fan pensar que aquests gitanos visquessin en aquesta zona i no hi estiguessin de pas.

L'intercanvi entre les dues bandes de la frontera sempre ha estat constant i més quan es tractava d'un mateix país. Víctor de Rochas, estudiós dels gitanos de la Catalunya Nord, va escriure el 1876 que "Els nostres gitanos són germans dels de Catalunya, dels quals estan separats únicament per la conquesta del Rosselló i de Cerdanya, sota Lluís XIII. La seva llengua és el català, que és encara la llengua popular del departament dels Pirineus Orientals. S'assemblen totalment als gitanos del portal de Sant Antoni, a Barcelona i a Lleida".

La persecució dels gitanos es va relaxar al segle XIX i no va ser fins al franquisme que se'ls va tornar a definir com a "vagos y maleantes". Malgrat que Espanya va ser un dels territoris que més va legislar per expulsar o assimilar els gitanos no ho va aconseguir. La poca eficiència de les lleis per part de les autoritats que les havien d'aplicar, ho va impedir. En definitiva, aquesta és una història d'èxode, d'una peregrinació perpètua.

ESTER SEGUÍ BRUNET

Investigadora Predoctoral al Departament de Filologia Catalana (UB)

Alexandre Marie Colin (1836): *Bohemians at the Pont du Gard*
(Museu de Belles Arts de Nimes)

Seix Barral Biblioteca Breve

Eduardo Mendoza
El asombroso viaje
de Pomponio Flato

RACÓ CREATIU del Club de Lectura Verdera

AVUI I ARA

Dijous 14 de març, 2019

1€

FONT DE SANT ONOFRE, L'AIGUA QUE FA MIRACLES!!!

Palau-saverdera. Redacció

Era l'any 1998 pel mes de maig quan dos matrimonis vinguts de terres tarragonines, concretament de la Fatarella amb els seus cinc fills d'entre vuit i dotze anys, van fer una estada per terres empordaneses, primer de tot a l'Escala. Des d'aquesta població van posar l'ull a una serralada i a una taca blanca al mig de la muntanya a l'altre costat de la badia: era la serra de Rodes i l'ermita de Sant Onofre. Un dia van decidir agafar els cotxes i fer una petita excursió a aquest indret. Després d'informar-se van desplaçar-se fins el poble de Palau-saverdera, van deixar el cotxe en el paratge de la font de Dalt, agafaren les motxilles i els bastons i equipats amb barrets que els protegien del fort sol primaveral, els nou caminants començaren a enfilar-se per l'estret, dret i pedregós camí de la muntanya de l'ermita blanca.

La canalla més petita va arribar a dalt de l'ermita esbufegant i ben suada, després de fer un llarg descans, tothom va beure de l'aigua fresca de la font de Sant Onofre.

Cap al migdia tots ells tenien forts dolors de mal de ventre i unes fortes cagarrines, el vailet més gran de

*Cova de sant Onofre on es troba la deu.
(El bisbat de Girona no permet
reproduir fotos de la font)*

tots era el que més patia aquestes dolències. A corre-cuita van baixar a buscar els cotxes i es dirigiren cap

a l'hospital de Figueres a urgències, a tots els donaren, després d'una visita mèdica, un tractament per calmar el mal de panxa i estroncar les fortes cagarrines. Al cap de poca estona tots estaven molt millor, excepte el noi més gran que cada cop es trobava pitjor, i després de fer-li unes proves van haver d'operar-lo d'urgència, ja que li diagnosticaren una estenosi intestinal anacrònica que de no haver-se detectat a temps hauria acabat amb la vida del jove.

A partir d'aquest fet, cada any, aquestes famílies puguen a dalt a Sant Onofre per donar les gràcies al sant i emportar-se'n moltes garrafes d'aigua de la seva font, perquè si no hagués sigut per les cagarrines provocades per l'aigua d'aquesta font, amb tota seguretat un d'aquells vailets ja faria malves. Les dues famílies creuen que va ser el sant el que va intervenir per salvar la vida del jove mitjançant l'aigua que tots ells van beure de la font de Sant Onofre. Perquè, com ells diuen, **ELS CAMINS DEL SENYOR SÓN INESCRUTABLES.**

JOAN PADROSA

Anys enrere per la diada de Sant Onofre era freqüent que moltes famílies es reunissin a dalt de la capella i fessin un dinar tots plegats, ja que era una de les poques vegades que es podien veure durant l'any. Uns pujaven des de Palau, altres venien de Pau pujant per la Creu Blanca fins el mas Ventós i d'aquí fins a Sant Onofre, uns altres venien del Port de la Selva i de Selva de Mar, pujant per l'ermita de Sant Sebastià, fins a Sant Pere de Rodes, i de Sant Pere al mas Ventós i del mas ventós a sant Onofre. Tots aquests camins eren i encara són camins molt estrets amb forts desnivells i molt pedregosos. La Caterineta de Selva de Mar, una mestressa de 45 anys molt ben portats, robusta i forta i molt alegre a mig camí entre el mas Ventós i Sant Onofre va caure i es va fer un fort cop al genoll. Quan va arribar a Sant Onofre amb prou feines podia caminar del mal que li feia, tenia el genoll molt botit, i li sagnava, tenia un fort set i se li veia fins l'os del genoll. En Peret de les Oques, que venia del Port de la Selva i que era mig curandero, la va fer estirar al terra, ja que la Caterineta estava mig marejada, va agafar el mocador del coll que portava la dona ferida, va anar a la font de Sant Onofre, va ben mullar el mocador, i sense escorre'l el va posar damunt el genoll ferit, va dir unes oracions en veu molt baixa, va vessar l'aigua del mocador sobre el genoll ferit de la dona, i va tornar a anar a la font a mullar altra vegada el mocador i va posar aquest ben humit sobre la ferida del genoll i el va lligar ben fort al voltant del genoll amb el mocador de cap que portava la Caterineta. La Caterineta al cap de poca estona es va anar refent, a l'hora de dinar es va afartar com una condemnada, a les cinc de la tarda va anar al rosari que feien a dins la capella i en sortir va ballar fins i tot una sardana. Va tornar a Selva de Mar sense cap dificultat. Quan va arribar a casa i es va treure els mocadors que portava al genoll va veure incrèdula que la ferida quasi estava curada, el genoll ja no era botit i la ferida ja no sagnava. L'endemà el genoll estava igual que abans de caure. Tot gràcies a l'aigua de la font de Sant Onofre i de les oracions d'en Peret de les Oques.

JOAN PADROSA

Vull explicar-vos una història, que ningú mai no us ha explicat.

Visc en un poblet petit situat a la falda de la muntanya de Sant Pere de Rodes, sota la serra de Verdera, per la banda que dona a la plana i la badia de Roses. Té unes vistes immillorables, però al bell mig de la muntanya hi ha una capella blanca anomenada capella de Sant Onofre.

I sota la capella s'hi troba una deu, que té una aigua miraculosa, ara us explicaré alguns dels seus miracles. La gent hi puja un cop l'any a peu o amb cotxe, però anem pels miracles.

Un dia un home que tenia problemes prostàtics, va pujar en romeria i va provar l'aigua i el gran miracle va ser que mai més va tenir problemes a la pròstata, i va poder pixar com cal, estava cansat de prendre tot tipus de medicaments i remeis casolans, però no hi havia res a fer i mira per on, tot va ser beure l'aigua de la deu de Sant Onofre i va quedar curat.

Un altre cas. Un infant que tenia sempre molts grans amb pus a l'entrecoix. Tot va ser beure de l'aigua de la font de Sant Onofre i va quedar net, mai més va tenir grans.

Com podeu veure és una aigua que neteja, purifica a les persones. Seria bo que també netegés el cervell de tots aquells que només pensen en especular per fer diners i que tenen la mala idea de poder construir cases fins a dalt a Sant Onofre.

Esperem que el sant no ho permeti.

CARME MONTENEGRO

La muntanya de Sant Salvador de Roda, que n'és de bonica i més, perquè té encastada una gemma molt preuada. L'ermita de Sant Onofre, blanca com un colom, al costat del Fitó, una roca molt graciosa que amb la capella, incansables, vetllen pel nostre poble.

A sota s'hi troba una cova, construïda pels àngels del Senyor. Prop de la cova hi ha una deu d'aigua cristal·lina, que és miraculosa, no s'asseca mai, cura les malalties de la pell, dels ossos i aixeca l'esperit. Quan un es fa gran costa d'arribar-hi, tot i que ens convindria tant. Està envoltada de flors i d'ocells.

El bisbat no permet reproduir fotos de la font, segurament produiria un flux continu de gent, anhelant la curació. Ben segur que hi vindria gent de tot el món, us ho imagineu? Bé, potser algun dia passarà... Aquest tresor el tenim aquí, tan a prop!

REMEI BUSCATÓ

"Un dia per recordar". Quin enrenou, quin desfici! Volíem anar a buscar bolets amb els nets. Sí, sí... ens vam aixecar a les sis del matí i, amb tot preparat, apa!, cap a la muntanya Verdera!

El camí era difícil, ja que el corriol havia quedat tapat per petits terratrèmols des de feia un mes, però anàvem pujant per buscar-ne entre les alzines. Res! Només uns petits bolets que potser no eren comestibles! De sobte, vam sentir com un xiulet i ens vam aturar a escoltar-lo. Era com si la tramuntana sortís d'algun encanyissat o de dins d'un forat!

Els nets deien "Busquem, busquem! Potser és un avís per trobar un tresor!" Ens vam haver de ficar de quatre grapes per sota les mates de cap d'ase, fonoll, romaní, estepes blanques i negres i... de sobte va sorgir el forat d'una petita cova! "Oh!" deien els nens "Quina aigua tan bona!"

Així és com vam descobrir l'indret on el cor bateja molt ràpidament en contemplar des d'aquell lloc la plana de l'Empordà.

ANNA ROCA

L'origen de la Font de Sant Onofre a la muntanya de Verdera, és creença popular que va derivar-se d'un fet miraculós, que va tenir lloc l'any 1347, conegut com "L'any de la gran fam". Les adverses circumstàncies climatològiques per manca de pluges durant uns quants anys, va provocar que les collites fossin minses, esquifides a extrems insuportables. La gent moria de fam. Acovardits, desesperats, sense saber què més fer per afrontar aquella calamitat, la proposta del mossèn a fer rogatives demanant la pluja pels seus camps assedegats, va ésser ben acollida, i el dia 12 de maig d'aquell any, tot el poble va pujar a Sant Onofre esperançant que el sant una vegada més els ajudaria.

La nit d'aquell mateix dia, els va despertar un terrabastall estremidor, la muntanya era sacsejada per un terratrèmol. Després d'aquest ensurt, va començar a caure una pluja suau, sense pausa durant tres dies.

Quan el poble, agraït, va tornar a la capella a donar les gràcies al sant, van quedar tan sorpresos que els va costar creure que el que veien no eren al·lucinacions. Sí, que sí, que era real aquella cavorca oberta sota la penya del Fitó i de la qual brollava una deu abundant d'aigua transparent i fresquíssima. Era la Font de Sant Onofre.

L'aigua d'aquesta font fresca traspua la gran energia positiva d'aquest paratge meravellós, paratge d'una atracció irresistible, que obliga a qui l'ha visitat a tornar-hi una i una altra vegada més.

MARTA BUSCATÓ

Any 1337. Palau-saverdera, una vila devastada, cicatrius de guerra, oliveres glaçades reflectint la por que havia patit el poble. En aquells temps jo era un petit vailet i els plors de la mare i el pare em feien mal al cor. Mon germà patia de lepra, malaltia sense remei. Cada dia, mentre pasturava les ovelles per la muntanya Verdera, resava. Aquell fou el dia més venturós de la poca malaurada vida que havia viscut. Vaig sentir un pessigolleig a les orelles que va esdevenir com un xiuxiueig: "Onofre...Onofre..." Aquell xiuxiueig em va conduir fins a una roca on brollava l'aigua més cristal·lina que havia vist mai. I vaig tenir un pressentiment, no tan sols era cristal·lina, emetia una aura de resplendor. No vaig poder resistir la temptació de tastar-la i la calma tot seguit em va envair, la felicitat absoluta m'amarava. Me'n vaig emplenar la cantimplora i arribant a casa, només de tastar-la, mon germà es curà del tot. Tot Palau se'n va assabentar i des de llavors que el poble viu en l'alegria i la prosperitat.

Gràcies benaurada font, la font que porta el meu nom.

DOLORS MACAU

Un xic de tot

Xafarderies, curiositats i anècdotes D'UN HOTEL DE POBLE

A la perseverant revista que teniu entre les mans hi ha diferents tipus de text, l'entrevista, el receptari, l'article d'opinió i el poema, entre d'altres. M'agradaria ampliar el ventall amb la crònica i si l'Associació m'ho permet, us faré a mans un capítol en cada nova revista. Intentaré fer-vos somriure amb les anècdotes, ampliar el vostre coneixement sobre el món de l'hostaleria o simplement, sadollar la vostra curiositat amb alguna xafarderia.

Alguns em coneixeu com la noia de Cal Carreter, però entre aquella Mercè i la d'ara hi ha una reencarnació en què vaig passar de ser assalariada a empresària. La primera anècdota que vull compartir amb vosaltres és el que em van pronosticar quan ja estava a punt de fer el canvi. Quan ja començava a acaronar la idea de muntar un hotel a casa dels pares, algú molt pròxim a mi i que em coneixia com si m'hagués parit em va dir:

“...i qui vols que vingui a Palau, si no ho coneix ningú? Quin interès pot tenir aquest poble per algú de fora?”

Suposo que ja us imagineu la meva reacció. Exacte! Quan em diuen que no, allà que vaig a fer tot el contrari.

I la veritat és que el resultat és més que satisfactori. La meva vida anterior era mil vegades més tranquil·la però he après tant que les complicacions d'aquesta nova reencarnació compensen les nits sense dormir.

A Palau ha vingut gent de tot el món, dels llocs més inversemblants i més remots que un es pugui imaginar:

Fins aquest poble on teòricament no havia de venir ningú, va arribar un ballarí de l'òpera de Nova York, científics famosos del Japó o del Canadà que van a fer una presentació a Montpeller i fan una aturada aquí per anar a Cadaqués, d'Israel, de les Filipines, de Sud-àfrica que venien a veure dòlmens, una munió de senderistes i així fins a 12.000 clients. La majoria són de l'àrea de Barcelona i francesos. Tot i que durant la temporada alta en vénen molts de la resta d'Espanya. Curiosament, tinc molts clients catalans del món de la sanitat. Jo crec que s'ho diuen els uns als altres. Un matí durant l'esmorzar, una pacient es va trobar amb el seu metge, unes noies es van trobar amb la que havia sigut la seva mestra a primària i un home que rondava la cinquantena es va trobar amb un del seu poble que li va preguntar per la seva dona, ja que la que l'acompanyava no l'era. No ha

tornat! El que sí torna és un client de la meva edat que ve sol, guapo i, és clar, una s'hi fixa en aquestes coses. És enigmàtic, no sé gairebé res d'ell, excepte el que conec de tots els meus clients, les dades del DNI, data de naixement i adreça.

Són situacions molt divertides perquè l'hotel és petit i la probabilitat que es trobessin aquí era baixa. Casualitats de la vida! Ben mirat, no sé qui va dir que el que separa la casualitat del destí és una línia ben fina. No sé... Tanmateix, un hotel petit dona més marge per la privacitat i deu ser per això que també han vingut gent del teatre i de les televisions i ràdios de Catalunya. Malauradament, no puc donar-vos més testimonis. Primer, perquè hi ha famosos que no els conec i, segon, perquè hi ha gent que no és cèlebre però ha fet coses importants. Què em dieu de la persona que va fer que instal·lessin el punt volat en tots els teclats del món? I d'en Pep que ha redactat cinc toms d'itineraris romànics de l'Alt Empordà, dibuixant entre altres l'església de Sant Joan de Palau-saverdera? Tothom és important per algun motiu i per això al bell mig del menjador hi ha una frase de la Bíblia que inspira molts comentaris:

Welcome any stranger because they might be angels in disguise.

"Sigueu hospitalaris amb qualsevol foraster, perquè podria ser un àngel disfressat"

D'altra banda, també vull compartir una observació que em fan habitualment. Sabeu la quantitat de clients que pregunten: "...on estan els palauencs? Que hi viu algú en aquest poble? Al principi, no sabia què contestar, em sorprenia que afirmessin que no havien vist ni una ànima pels carrers, però davant la freqüència del comentari vaig arribar a la conclusió que tots els que m'ho deien vivien en ciutats mitjanes o grans. Misteri resolt!

Hi ha un client que em va arribar a posar mala nota per culpa del poble. Em vaig plantejar anar a l'Ajuntament a posar una reclamació ;-)

Carlos
Espanya
6,2
Escrit el 3 d'ag. de 2019
Agradable
😊 · La habitacion
😞 · En una calle y un pueblo sin encanto
S'hi va allotjar el Juliol de 2019

Afortunadament, la majoria no són com aquest client. Molts quan arriben a l'hotel m'expliquen la primera impressió del que han vist mentre pujaven pel carrer Nou. Aquestes són les observacions més habituals:

".. el poble ens ha sorprès positivament, ens pensàvem que seria un més, quina entrada més maca, està tot molt endreçat, quina església més antiga, que net està tot, es nota que hi ha algú que es preocupa de netejar, qui governa ara, qui és l'alcalde, esteu a l'AMI, no hi ha gaires estelades, quants restaurants que té Palau, i per què té dos ajuntaments!"

Amb tot, hi ha els clients que tenen l'habitació a la part del carrer La Costa i ho valoren diferent. Sobretot, es queden molt sorpresos que es vegi la badia de Roses des d'aquí. Així mateix, es meravellen de l'hort de la Margarita i l'Andreu Colom i del brogit que fa el rajolí d'aigua quan cau des del safareig de l'hort, quan la nit ja ha caigut i el silenci plana pels carrers buits del poble. Com sempre, hi ha d'haver l'aspecte dissonant i aquest el va protagonitzar una noieta bastant jove de Barcelona. Ja quan la vaig veure al menjador per esmorzar estava tota enfadada. Es veu que no va poder dormir per la fressa de l'aigua en caure. Fins i tot, em demanava una compensació pel cansament que arrossegava. Hi ha gent que està fatal ;-)

D'altra banda, hi ha clients que ho troben a faltar. La Carmen, una clienta que ve sovint, s'enyorava tant que li vaig enviar un àudio amb la remor del rajolí de l'aigua. Justament, vaig anar a un curset sobre fidelització de clients i ens van dir que havíem de fer un esforç per diferenciar el nostre establiment d'altres, i això vaig fer. Hi ha molts hotels que envien àudios d'un brogit determinat que hi ha als encontorns de l'establiment?

I per acabar, si els clients roben tovalloles, si discuteixen el preu de l'habitació, si Niu de Sol és un hotel per hores, com em va afectar la nevada del març del 2010, les coses més estranyes que m'han demanat mai, i moltes altres anècdotes en la pròxima revista...

Per comentaris info@hotelboutiqueniudesol.com

MERCÈ BARCELÓ

SERVEIS JARDÍ-VERDE RA
Serveis de Jardineria
Manteniments
Neteges de jardins
Regs Automàtics
Podes
c/ Pallars, 2
Tel/Fax 972 150 104
Mòbil 610 225 289
e-mail: verdens@cecot.es
17495 Palau Saverdera
(Girona)

Un xic de tot

Un camí!
Quina cosa més curta de dir!
Quina cosa més llarga de seguir!
Quin so vulgar i estrany!
Un camí!...
Quina sentida de pena i patir,
quines promeses de calma i de
guany!

Un camí!
Els camins són l'angúnia primera
del rústec cor llunyà,
que ni ell sabia el que era
o per saber es posava a caminar...

Camins, serps d'encantària
que feu amable el feix
del qui es vol lliurar d'ell mateix,
de la pròpia tristesa solitària,
i vol cercar un altre somriure,
una altra sang o un altre crit,
i fins un altre món més ennegrit
per poder viure!

Josep Maria de Sagarra

EL NOM DELS CAMINS

Els temps canvien, les necessitats i les formes de mobilitat també, però les vies de comunicació continuen posant de relleu allò que som i hem estat com a societat, la manera de viure i la nostra identitat. És per això que els camins formen part del nostre patrimoni.

El disseny dels camins respon a les activitats humanes en el treball, en les relacions econòmiques i afectives; uneixen llocs, gents i cultures. La mil·lenària xarxa de camins teixida per les societats preindustrials jerarquitzada i estructura els territoris i revela les claus d'interpretació dels paisatges naturals dotant de significat la vinculació de l'home a la terra. Com a trama articular dels

territoris transformats en espais productius, el seu immens patrimoni no pot ser interpretat com un fet aïllat, sinó constitutiu d'un context d'interrelació economicosocial ancestral. Per aquest significat de memòria històrica i cultural, els camins, fins i tot els més humils, són equiparables a altres vestigis del passat que han rebut una major consideració conservadora.

Els camins rurals han estat considerats, en paraules d'un dels pocs juristes espanyols que s'ha ocupat d'ells, com "la ventafocs del Dret" a Espanya. Aquesta històrica manca d'interès normatiu i doctrinal contrasta, però, amb la importància dels camins, que ja des de l'antigor han

tingut un paper rellevant en connexió amb el seu ús per part de la col·lectivitat.

En l'actualitat els camins rurals tenen necessitats d'una acurada regulació jurídica degut a diferents raons. Però, en segon lloc, aquesta ordenació s'ha d'emmarcar necessàriament en la realitat social actual, i, per tant, ha de tenir en compte els canvis socials i econòmics en marxa, que donen lloc a un ús determinat del territori en l'actualitat i, en conseqüència, dels camins rurals de titularitat pública.

Tradicionalment, com és sabut, els camins públics han estat vinculats, com a vies de comunicació, amb la possibilitat de desplaçar-se de les persones, és a dir, amb la llibertat de circulació a què fa referència ara l'article 19 de la Constitució espanyola. Ara bé, aquestes noves realitats han fet sorgir una nova funcionalitat dels camins associada a una

*Els camins, fins i tot els més humils,
són equiparables a altres vestigis del passat
que han rebut major consideració conservadora.*

creixent sensibilitat mediambiental i a noves formes d'activitat turística. Els camins de roda, de roderes o de carro o carreters són els camins que permeten el pas d'un carro i en general de qualsevol vehicle amb eixos. Aquests generalment connecten entre ells, els masos, cases aïllades, camps de conreu i els pobles petits de les zones rurals, i es consideren camins terciaris. Aquests camins poden ser llargs, curs, recetes, amb corbes, plans o en desnivells suaus o ve pronunciats, però no tenen cap dificultat tècnica per circular. Els camins de ferradura o camins de bast, també dits camins de muntanya, camins d'animal, camins de tres peus o morralers, són aquells relativament estrets, pels quals poden transitar bèsties però no carros. Solen ser estrets, amb corbes tancades, amb els pendents més pronunciats que els altres camins. A més, el més normal és que tinguin guals en lloc de ponts per a passar els rius, llevat que hagin de creuar gorges molt profundes. Pel que fa a les limitacions estacionals, poden ser de "tota estació" o només de "temporada" si queden coberts per la neu a l'hivern. Aquests camins tenen diferents dificultats tècniques per poder transitar, que van de lleu, mitjana, alta o molt alta. Els camins són el suport físic de l'excursionisme i del senderisme, un moviment cívic d'espectacular desenvolupament que mou milions de practicants arreu d'Europa. El senderisme, inspirat en l'ideari excursionista de diàleg pausat amb la naturalesa i com a mitjà més respectuós d'accedir als fràgils espais naturals i culturals, ha estat el motor de recuperació de milers de quilòmetres de sendes, una iniciativa ben feliç en increment constant que rescata progressivament de la pèrdua irremissible un valuós llegat i l'incorpora socialment com a bé d'ús públic. D'altra banda, el pas del caminant els conserva: es manté allò que s'utilitza. Els camins recuperen d'aquesta manera l'alè del passat, però ja no són els de les fatigues i renúncies del treball, són els camins per a conèixer els paisatges recòn-

dits i intimar amb l'etern missatge de la naturalesa. L'excursionisme, el descobriment d'un país pas a pas, ha contribuït a revalorar i difondre els paisatges naturals i culturals, aportant l'estima de la pròpia identitat. Els camins tradicionals —empedrats en alguns trams— "*Más vale empedrar caminos que hacer flores de porcelana*" (Alejo Carpentier, *El siglo de las luces*) són un patrimoni material que cal conèixer, valorar, preservar i transmetre. Estan vinculats a un passat agrícola, ramader i comercial en el qual les vies de comunicació entre els pobles eren bàsiques per a la supervivència. Per això, els feien amb una vocació de perdurabilitat. Sovint, en el ferm dels camins de ferradura queden restes dels antics empedrats que cobrien alguns dels seus trams. Aquests empedrats tenien com a objectius principals assegurar un ferm sòlid en terrenys molt humits i amb presència important de fang, reduir l'erosió produïda per les torrentades d'aigua i el trànsit intens d'animals com en els trams més propers als pobles, i crear una pendent constant en els trams més costeruts per facilitar la pujada i baixada dels animals carregats, ja que la ferradura de l'animal trobava millor suport en el terreny. Pensem una cosa: si els empedrats van ser construïts en certs trams per assegurar un trànsit òptim pels camins, és perquè feien falta.

Amb l'inici de la industrialització i de la progressiva extinció d'aquell *modus vivendi* —a més de la generalització de les carreteres, de les pistes forestals i dels vehicles de motor—, aquelles vies es van convertir en secundàries i només aptes per a trajectes curts a peu o amb una cavalleria. De ser les úniques vies de comunicació fins a ben entrat el segle XX, a poc a poc es convertiren en una recialla d'un passat suposadament superat i es va abandonar el seu manteniment.

Els camins són el suport físic de l'excursionisme i del senderisme, el pas del caminant els conserva: es manté allò que s'utilitza.

En zones muntanyoses hi ha camins de roda i de ferradura construïts sobre murs de pedra seca, la paret de pedra seca és el propi camí, si aquest mur s'ensorra desapareix el camí, molts camins de la muntanya de la serra Verdadera, han desaparegut degut al deteriorament i al posterior ensorrament de la paret de pedra seca. Molts camins de ferradura van pel mateix indret que el camí de roda, però amb una distància molt més curta, però també el camí és molt més difícil, com per

TERRA DE VENTS

Tu, terra de vents,
desfàs la boira de la lluna,
desfàs la llum en mil colors,
desfàs els vidres de la brisa
desfàs les pors dels meus racons.

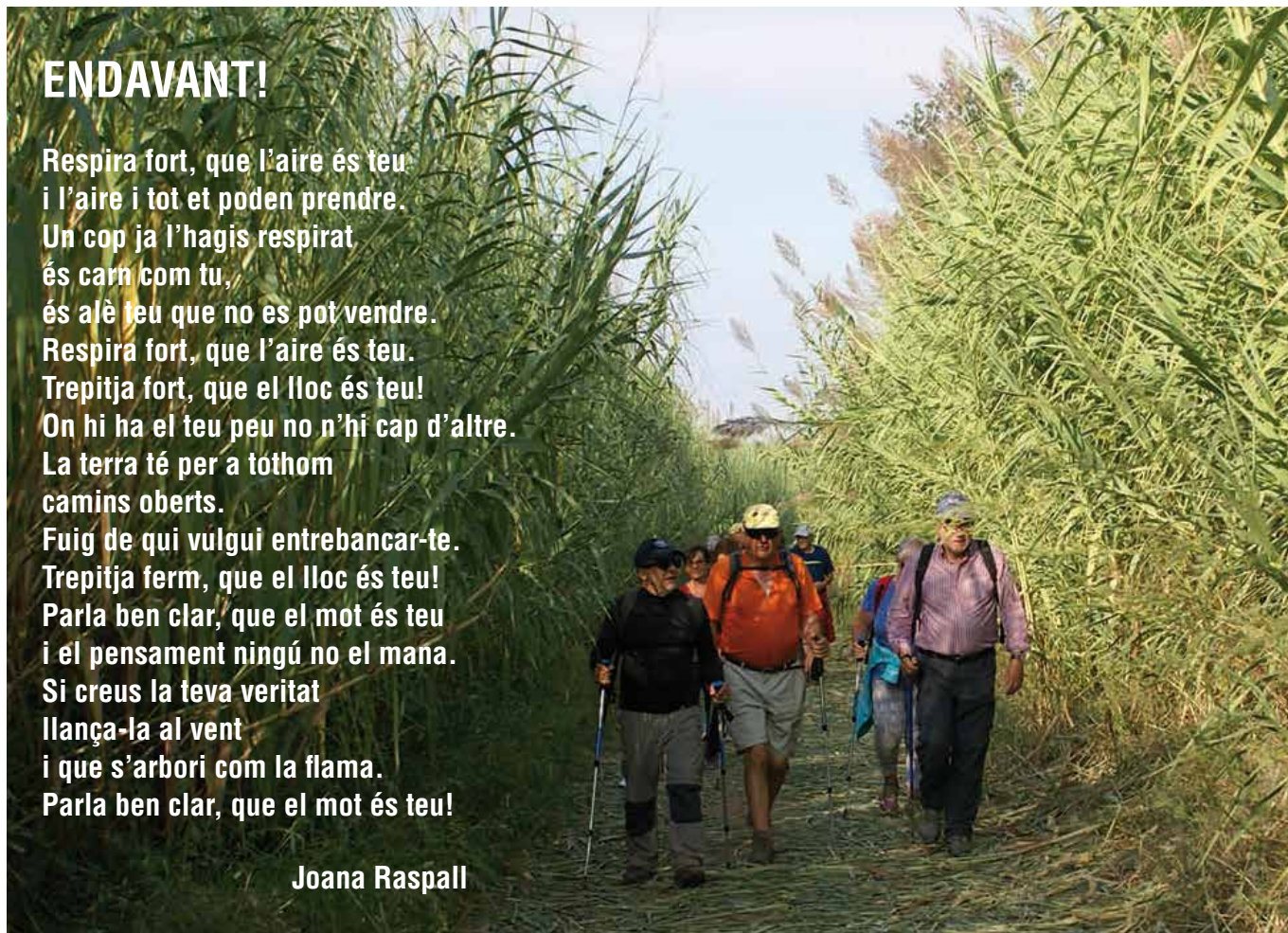
Desfàs les pedres en sorra,
la sorra fina del meu cos,
desfàs els pensaments feixucs
i els transformes en vida.

Tanit Amorós

ENDAVANT!

Respira fort, que l'aire és teu
i l'aire i tot et poden prendre.
Un cop ja l'hagis respirat
és carn com tu,
és alè teu que no es pot vendre.
Respira fort, que l'aire és teu.
Trepitja fort, que el lloc és teu!
On hi ha el teu peu no n'hi cap d'altre.
La terra té per a tothom
camins oberts.
Fuig de qui vulgui entrebancar-te.
Trepitja ferm, que el lloc és teu!
Parla ben clar, que el mot és teu
i el pensament ningú no el mana.
Si creus la teva veritat
llança-la al vent
i que s'arbori com la flama.
Parla ben clar, que el mot és teu!

Joana Raspall

exemple el de Palau a Sant Onofre si volem anar en cotxe a l'ermita s'ha d'anar fins a Vilajuïga, fins al mas Ventós i d'aquí a Sant Onofre, si anem a peu pel camí de ferradura sortim de Palau directe fins l'ermita, arriba primer el caminat que el cotxe.

Els camins són una de les parts més importants del paisatge. Aquesta importància li ve donada per la seva funcionalitat de mitjà de relació entre els elements del paisatge i les persones que l'habiten, com per la seva capacitat de marcar l'espai.

CAMÍ RAL és el nom que es donava als camins públics principals abans de l'existència de les carreteres. Podria venir, per derivació fonètica, de Camí Reial, referit als camins del rei, vies principals de comunicació a l'època medieval. El més probable, però, és que estigui relacionat amb ral, un arabisme que designava els

terrenys agrícoles. Els camí-rals, doncs, són aquells que duen al camp des del poble. Les carreteres "nacionals" es van fer coincidint, en molts trams, amb els antics camí-rals. Els camins de carro solen presentar amplades de 2,50 m. Normalment només existien a les planes agrícoles i es tracta de vials per un sol carro, tot i que sovint es troben eixamplaments que permeten el creuament de dos vehicles. Molts d'aquests camins ja existien des de la prehistòria, i els pobles del mediterrani els feren servir i els amplien en totes les èpoques.

ELS CAMINS DE RODERES són aquells que sortint del camí principal no tenen cap connexió amb cap altre camí, només condueixen a finques, solen ser de curt recorregut, encara que en un petit percentatge poden tenir més d'un kilòmetre, i només tenen just l'amplada del carro.

ELS CAMINS DE FERRADURA O CAMINS DE BAST són aquells que van ser construïts per tal que hi circulessin animals de càrrega amb alforges. Són els camins més freqüents en zones de muntanya. El Costumari Català de la Mancomunitat deia que El camí de bast ha d'ésser ample que hi passi un animal amb argues carregats amb càrrega que embalumi; o sigui, almenys, de dotze pams (2,336 metres)". L'amplada habitual era molt inferior.

ELS CORRIOLS, O SENDERS, són sovint una línia de terra premsada enmig de la vegetació o el rocam, oberta pel mateix trànsit de vianants o animals. Les amplades solen ser inferiors a 0,80 m.

ELS CAMINS RAMADERS O CARRERADES són faixes de terreny per on el bestiar té dret a passar per traslladar-se d'una pastura a una altra. Els camins s'apariaven,

s'empedraven en alguns trams de les pujades i si feien trencalls perquè l'aigua no els fes malbé. Als passos de torrents i rases es disposaven guals i, si convenia, ponts i palanques.

CAMÍ DE SAGRAMENTS camí que parteix des d'una església i va a una masia o un altre lloc habitat, per portar-hi els sagraments (Vendrell). També s'anomena camí de combregar. Quan el camí de sagraments condueix a un cementeri, és anomenat camí de vius i morts (Empordà, Vendrell).

CAMÍ MISSETER O CAMÍ MISSETER caminet de veïnat per on la gent va a missa (Ripoll, Olot).

CAMÍ DE CREU el camí per on s'emporten el cos del qui mor a una masia o casa solitària (St. Celoni).

CAMÍ MOLINANT O DELS MOLINANTS camí que condueix d'un poblet o masia a un molí per portar-hi el blat a moldre (or.). També s'anomena camí moliner o camí fariner.

CAMÍ RAMADER camí per on els ramats d'ovelles poden passar i aturar-se a pasturar per les voreres (Pirineus). A València s'anomena camí assagador.

CAMÍ DE PAS aquell camí molt estret, per on només pot passar una persona a peu, sense bèstia.

CAMÍ DE COMBREGAR el camí que l'amo té obligació de deixar obert o lliure perquè hi ha passat un combregar (Berga).

CAMÍ DE CABRES camí de molt mal transitar (or., occ., bal.). També s'anomena camí de guineu (Aguiló Dicc.)

CAMÍ VEÏNAL el camí que va de poble a poble, o del poble al camí real o a la carretera (Cat.).

CAMÍ REAL DE PERDIUS expressió per designar irònicament el camí que s'ha de travessar sense camí ni viarany de cap mena (Tortosa).

El creixement de l'oferta i la demanda senderista està fent aflorar tensions en l'ús dels camins i, finalment, la necessitat de determinar amb rigor a qui en correspon la propietat. En aquest sentit, els inventaris municipals de camins, obligatoris d'acord amb el que estableix la Llei municipal i de règim local i recull el seu Reglament, són l'eina fonamental per a la defensa dels camins públics. Molt pocs municipis, però, en disposen.

QUÈ ÉS UN INVENTARI DE CAMINS?

Un inventari de camins és un registre administratiu que identifica i descriu els camins públics d'ús públic de titularitat municipal. L'elaboració de l'inventari de camins dins l'inventari de béns de domini públic d'ús públic és una obligació legal del municipi, ja que així ho estableix la Llei municipal i de règim local.

QUI POT FER L'INVENTARI DE CAMINS?

L'elaboració de l'inventari la poden fer bé els propis tècnics municipals, bé una empresa externa. En un o altre cas, atès que els indicis que suporten la presumpció de la naturalesa pública dels camins inventariats tenen una naturalesa històrica, geogràfica, econòmica, cultural..., acreditable a través d'un ampli ventall de fonts documentals (cartogràfiques i fotogramètriques, administratives, literàries, orals, etc.), l'equip redactor haurà de tenir la formació i els coneixements necessaris i suficients per poder identificar i valorar correctament dits indicis, així com el domini de les eines d'edició i representació necessàries per poder plasmar els resultats de la investigació sobre un suport adequat (edició de cartografia o SIG, elaboració de taules i fitxes, redacció de la memòria descriptiva).

I DESPRÉS DE L'INVENTARI...

L'inventari de camins és un instrument que redunda en benefici de la gestió municipal en el seu conjunt. Així, l'inventari possibilita un tractament urbanístic adequat del viari públic dins del planejament urbanístic municipal amb la definició del sistema general o local de comunicació. Addicionalment, ja sigui a través de les pròpies normes urbanístiques o mitjançant l'aprovació d'una ordenança, l'ajuntament pot regular tots els aspectes que incideixen en la gestió i l'ordenació de la xarxa de camins d'acord amb les competències que li atorga la legislació local i urbanística. L'inventari pot ser així la base de plans sectorials en diferents camps d'interès: protecció civil, prevenció i extinció d'incendis; accés als nuclis rurals i al poblament disseminat; plans de mobilitat rural; ordenació de la circulació motoritzada; establiment de xarxes de senderisme; creació d'itineraris culturals; protecció del paisatge. D'altra banda, els camins inventariats que tenen un valor històric o cultural sobresortint es poden incorporar al catàleg de patrimoni històric i rebre la protecció pròpia dels béns culturals. L'inventari municipal de camins s'ha d'actualitzar periòdicament d'acord amb el que preveu la legislació de règim local, especialment si l'inventari aprovat no és complet o exhaustiu o si es produeixen canvis en la xarxa viària pública.

Joan Padrosa Dalfau

*Els camins són el mitjà més respectuós per accedir als
fràgils espais naturals i són una de les parts
més importants del paisatge.*

Llibres per estimar la terra

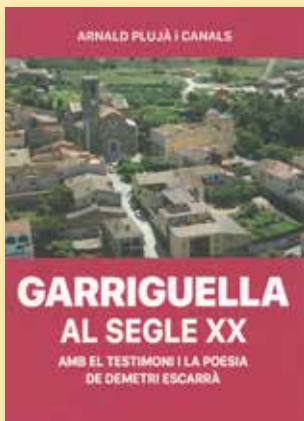

L'ARBRE EVITERN Elogi etnopoètic de l'olivera empordanesa

José Luis Bartolomé

Figueres: Fotocomposició
Roger, 2018
255 pàgines

Una introducció històrica i cultural sobre l'olivera empordanesa va seguida d'un ample recull, dividit en deu apartats (lèxic, música, mites, festes religioses, remeis populars, toponímia i nomenclàtors, el turisme, l'art...) de recerca sobre el folklore empordanès. La tercera part, són antologies de poemes de l'olivera i l'oli escrits per autors comarcals i forasters.

GARRIGUELLA AL SEGLE XX

Amb el testimoni i la poesia de

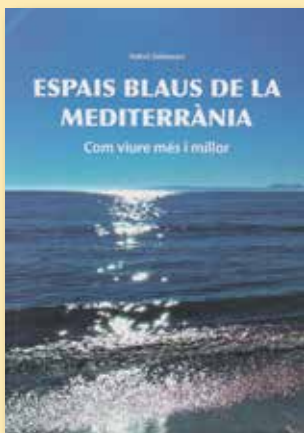
Demetri Escarrà

Arnald Plujà i Canals

Ajuntament de
Garriguella, 2018
280 pàgines

Un llibre excepcional, que repassa en 27 capítols la vida social d'aquest poble empordanès al llarg del

segle XX, amb el suport de documentació d'arxius i de fons familiars, i el testimoni de protagonistes dels esdeveniments. Els amors i els records del principal informador, Demetri Escarrà Vidal, i les nombroses fotografies hi afegeixen una gran emotivitat.

ESPAIS BLAUS DE LA MEDITERRÀNIA

Com viure més i millor
Antoni Salamanca

Gràfiques Alzamora, 2019
196 pàgines

Diuen que les persones habitualment lectores tenim una expectativa de dos anys més de vida que la resta dels mortals. Després de llegir aquest llibre, no és cap despropòsit pensar que

hi afegirem una propina d'un parell més si aprofitem la nostra pertinença i proximitat als ecosistemes favorables, i seguim les pautes i pistes que ens ofereix l'autor per gaudir d'experiències i models de vida saludable.

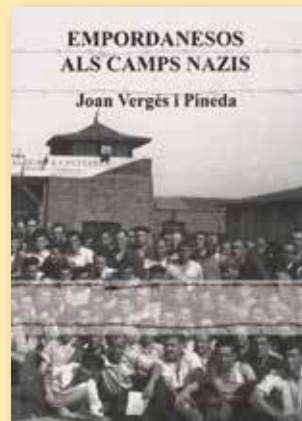
EL ALTO AMPURDÁN

Albert Compte Freixanet

Institut d'Estudis
Empordanesos, 2015
283 pàgines

Probablement l'estudi més rigorós i complet sobre la geografia de la nostra comarca. L'edició facsímil de la tesi doctoral llegida a Madrid el 1963 pel nostre admirat professor d'història a l'institut Ramon Muntaner,

és una manera de retre homenatge a la seva memòria cinc anys després del seu traspàs.

EMPORDANESOS ALS CAMPS NAZIS

Joan Vergés i Pineda

2019
346 pàgines

Amb la seva habitual metodologia de treball rigorós i exhaustiu, en Joan Vergés, que ja havia escrit sobre el drama de la inhumanitat del camp d'Argelers, relata la vergonya nazi en clau empordanesa amb la recuperació de les microbiografies de 60 empordanesos inèdits, republicans i antifranquistes, que van patir la deportació i en molts casos foren víctimes del genocidi.

LA MARE DE DÉU DEL MONT

Joaquim Tremoleda i David Pujol

Editorial Gavarres, 2018
129 pàgines

Hi ha nombroses publicacions escampades en l'espai i el temps sobre aquesta

muntanya màgica, el "Montserrat" dels empordanesos. Aquest llibre, amb un magnífic format i a tot color, aplega en onze capítols (toponímia, medi natural, romeries, patrimoni, llegendes, literatura, rutes d'accés a peu...) el que singularitza aquest indret excepcional que va esdevenir vincle d'unió i admiració intercomarcal.

ESCOLES DE LA MANCOMUNITAT

El maig del proper any celebrarem (salut i bon temps tinguem!) el centenari de la inauguració de l'escola de la Mancomunitat a Palau. Sabries localitzar les comarques catalanes on es van construir les quatre escoles?

1.- TORMS

2.- SANT LLORENÇ SAVALL

3.- LA MASÓ

4.- PALAU-SAVERDERA

BERTA
FORN
PASTISSERIA

c/ Padró, 2
Tel. 972 53 02 89
PALAU-SAVERDERA

Estanc i Queviures

AYTER

c/ de la Plaça, 2 - Tel. 972 53 02 17
PALAU-SAVERDERA

MAS ROMEU
D.O.EMPORDÀ
PALAU-SAVERDERA

PASSATEMPS

Dibuixeu en colors el retrat de la Riteta segons la descripció de Josep Pla (*El carrer estret*, cap. XX). Podeu enviar el vostre dibuix a jbartolo@xtec.cat. El retrat seleccionat sortirà publicat al proper número de *Saverdera XXI*.

“La senyora Riteta és una persona de més de setanta anys, grassa, d’ulls blaus, la pell d’una qualitat de color de clor, amb un cabell rar, blanc i esllanguit. L’escassa densitat dels seus cabells deixa entreveure el color de la pell del seu crani, acarminat –en certs moments, d’un rosa esvaït.”

Josep Casanovas Espelt
OBRES I REFORMES

c/de l'escola, 1
17495 Palau Saverdera
Tel. (+34) 972 55 26 19
Mòbil 678 35 72 83
da_jo_lu@hotmail.com

PARAULES AMAGADES

Quantes d’aquestes 20 paraules podeu trobar amagades dins de SAVERDERA?

- a) Un color [4 lletres]
- b) El contrari de “malalt” [2]
- c) Si és blanc no té rima [3]
- d) Cert [3]
- e) Endreçar [5]
- f) “Això m’importa un _____” [4]
- g) El contrari de “tot” [3]
- h) Salutació llatina [3]
- i) Got [3]
- j) Durant aquest temps no es pot caçar [4]
- k) Femella del porc [5]
- l) Cognom que talla molt [5]
- m) Poc freqüent [3]
- n) Excavació llarga i estreta [4]
- o) Pastís / Nom de dona [4]
- p) La millor carta de la baralla [2]
- q) “Xarxa” en castellà [3]
- r) Dir una oració [5]
- s) Natural de Sardenya [4]
- t) “Si no vols pols no vagis a l’_____” [3]

El Cau de Palau
TURISME RURAL

Merçè Barceló Batllori
La Costa, 19 - 17495 Palau Saverdera
T 972 982 549 · M 671 600 303 · F 972 552 195
www.hotelruralpalau.com · info@hotelruralpalau.com

PALAU LITERARI

Si em canso d'illes –deveßals de blau
on cada rei mòfrena un bell palau–
l'istme que uneix les Selves amb Palau
mès via en pau; fugida, en cas de guerra.

(*Carles Fages de Climent, Somni de cap de Creus,*
Cant III, "Afrodita")

I quan els bruixots de Palau
es posen al queixal la desfila,
assenyala pluja l'anguila
i a bots i barrals l'aigua cau.

(*Carles Fages de Climent, Somni de cap de Creus,*
Cant XII, "Els núvols")

–Travessareu l'estanyol
on cuetegen els bagres
i arribaren a Palau
als besllums incerts de l'alba.
Trobareu primer una font,
després, la costa empinada.–

Arriben al mas Ventós
amb la mar a cada banda.

(*Carles Fages de Climent, Somni de cap de Creu*
Cant XXXVII)

"L'avi va mirar fixament la muntanya de Verdera, a sol naixent,
i amb seguretat va afirmar: Encara no és migdia, sant Onofre
just comença a parar taula.

La Margarida no va discutir l'afirmació del pare. Sabia prou
bé que, per l'ombra que l'ermita de Sant Onofre projectava a
la muntanya, el seu pare coneixia exactament l'hora que era."

(*Esteve Ripoll, Romanços de l'Empordà,* p. 58-9)

"Rumiava que l'holandès no havia pas de mostrar-se agraït
amb mi, perquè hi havia una gran part de curiositat barrejada
amb les ganes d'ajudar-lo. Ambdós sentiments m'havien dut
fins en aquella casa del capdamunt del poble, ja a la falda de
la muntanya de Verdera, no pas lluny de l'antiga casa de can
Casanoves, ara en mans d'uns belgues.

Era quasi una epidèmia la munió d'estrangers que compraven
velles masies i cases de poble a l'Empordà, així com molts bar-
celonins, per passar-hi unes vacances assolellades i, els d'aquí,
uns quants caps de setmana tranquils. Afortunadament, la que
ara m'acollia semblava que no havia pas sofert sinó unes trans-
formacions mínimes en la seva estructura."

(*M. Àngels Anglada, Viola d'amore,* p. 92)

SANT ONOFRE

Brilles com una estrella
sola enmig del firmament,
plores en silenci, recordant amb nostàlgia,
una terra que temps millors va passar.

Les llàgrimes llisquen suaument
sobre les pedres cremades del sol,
et mostres enèrgic i imponent,
en tu ha fet estralls el pas del temps.

Aferrat damunt d'un penya-segat
a recer de la tramuntana,
sempre atent i vigilant
com a bon vigia.

Els dies de forta marinada
un aire salabrós arriba fins a tu,
que t'embolcalla amb suavitat
acompanyant els dies de soledat.

Jordi Puigmal

(19a Vetllada de Poesia de Sant Jaume,
Avinyonet de Puigventós, 26 juliol 2018)

**Cooperativa Agrícola
Palau Saverdera SCCL**

**Ctra. Roses a Vilajuïga, s/n.
17495 PALAU SAVERDERA (Girona)
Telèfon 972 53 02 04**

PLANA CARNISSERIA

> RAMBLA RIERA GINJOLERS, 59
17480 ROSES
TEL. 972 257 309

LA NIT

*El firmament és coixí de lluernes,
on la lluna s'endormisca
en el moment de l'albada.*

*El cel és teranyina de punts de llum,
on la lluna és una aranya
que llaura constant i endregada.*

*L'espai és fum de pluja de vidre,
on la Lluna neix joiosa
ben blanca i empolainada.*

*El vespre és partitura,
on els astres de la Nit
componen amb fil de plata
una cançó inacabada.*

Lola Casas

Bon Nadal i Felicitat 2020

a) Verd - b) Sa - c) Vers - d) Ver - e) Desar - f) Rave - g) Res - h) Avei
i) Vas - j) Veda - k) Verra - l) Serra - m) Rar - n) Rasa - o) Sara
p) As - q) Red - r) Resar - s) Sard - t) Era

PARAULES AMAGADES

1. Les Garrigues - 2. Vallès Occidental - 3. Alt Camp - 4. Alt Empordà

ESCOLES DE LA MANCOMUNITAT

SOLUCIONS ENTRETENIMENTS:

“COGOTE” O CLATELL DE LLUÇ A LA DONOSTIARRA

Ingredients per a 4 persones:

- 1 clatell de lluç de $\frac{3}{4}$ de kg
- 4 dents d'all
- 4 bitxos
- $\frac{1}{2}$ got de vinagre de sidra

- Quan comprem el clatell de lluç demanem que ens treguin l'espina, separin la cocotxa, hi obrim el cap perquè ens quedi pla per poder-lo posar a la besuguera.
- El netegem de tels i espines, salem pels dos costats i el posem a la besuguera, la portem a la barbacoa que ja la tindrem a punt per poder-lo coure.
- Primer el posem per la part de dintre durant uns quinze minuts, passat el temps el girem i deixem coure uns altres quinze minuts, per la part de la pell.
- Mentrestant preparem l'amaniment. En una paella amb oli, courem els alls tallats a trossos i els bitxos molt lentament.
- Quan tinguem el clatell cuit el posem en una safata per servir, aboquem a sobre el contingut de la paella, belluguem la safata una mica, veurem que de seguida l'oli canvia de textura i està fent el pil-pil.
- Tornem l'oli a la paella, posem la cocotxa, deixem coure uns segons, mentres, anem bellugant la paella, afegim un rajolí de vinagre de sidra, tornem a moure la paella, ja podem abocar tot el contingut sobre el clatell que tenim a la safata.

RESTAURANT

l'olivar
d'en
NORAT

RESTAURANT

l'olivar
d'en
NORAT

ESPECIALITAT EN CUINA BASCA

Tel. 972 53 03 00 - 17494 PAU

La pedra és la discreta quietud
en què maduren gestos i mirades,
cansats de l'aldarull i del desfici.
La immensitat deu tenir un marc de pedra
que mesura potser una mà d'infant
càlidament ingènua.

Reposo entre parets solemnes que em recorden
cants i converses, guanys de solitari
que no refusa cap mirall opac
per estimar més dignament la vida.

Miquel Martí i Pol

El techo es de piedra.
De piedra son los muros
y las tinieblas.
De piedra el suelo
y las rejas.
Las puertas,
las cadenas,
el aire.
Las ventanas,
las miradas,
son de piedra.
Los corazones de los hombres
que a lo lejos acechan,
hechos están
también
de piedra.
Y yo, muriendo
en esta larga noche
de piedra.

O teito é de pedra.
De pedra son os muros
i as tebras.
De pedra o chan
i as reixas.
As portas,
as cadeas,
o aire,
as fenestras,
as olladas,
son de pedra.
Os corazóns dos homes
que ao lonxe espreitan,
feitos están
tamén
de pedra.
I eu, morrendo
nesta longa noite
de pedra.

Celso Emilio Ferreiro
(Longa noite de pedra, 1962)

**Per a totes les persones
injustament privades de llibertat.**